

15.
JUSTITIA
BELLII ET PACIS

78
STATU REGNI PORTUGALLICI

FVNDATA,
SIVE

HISTORIA PORTUGALLIÆ,

In qua quæ recensentur bella gesta, fœdera inita,
Judicia instituta, Leges fundamentales, Ordinationes politicae, aliaque Acta publica & domestica, à parte Portugallo-
rum iusta, Naturæque ac Gentium Juri consentanea
esse,

PRÆSIDE

VIRO AMPLISSIMO, EXCELLENTISSIMO ATQUE
CONSULTISSIMO.

DN. HENRICO COCCEJO,

ANTECESSORE, DECRETAL. PANDECTARVM ET JURIS

GENTIVM PROFESS. ORDINARIO, ET REGIMINIS

ELECTORALIS CONSILIARIO GRAVISSIMO,

DNO. ET FAVTORE SVO COLENDISSIMO,

Ad diem Iulii, M DC XXCVII.

Defendet

BURCHARDUS NEUKIRCH, Westph. Paderb.

Juris Utriusq; Candidatus,

AVTOR & RESPONDENS.

HEIDELBERGÆ,

Excudebat JOH. DAVID. BERGMANN. VValterian. Hæres,
Elect. & Acad. Typogr.

16.

BELL ET PAP

STATU REGNI POR
TUGALLICI

Historia Portugalica
In qua continetur bellorum Portugalliae
Iustitiaque Regis Lusitaniae Ordinationes po-
liticalibus ad publicam & domesticam salutem Portugalliae
Theoriamque Politicam huiusmodi

ANALYSIS
D. HENRICO COCCIO

ANALYSIS
D. HENRICO COCCIO
D. HENRICO COCCIO
D. HENRICO COCCIO

HEIDELBERG
ANNO 1717

HEIDELBERG

REX V. O. 2021/22/23/24/25/26/27/28/29/30/31/32/33/34/35/36/37/38/39/40/41/42/43/44/45/46/47/48/49/50/51/52/53/54/55/56/57/58/59/60/61/62/63/64/65/66/67/68/69/70/71/72/73/74/75/76/77/78/79/80/81/82/83/84/85/86/87/88/89/90/91/92/93/94/95/96/97/98/99/100

DOMINO

P E T R O . II .

REGI. FOR. TIGALLA.
ALGARBIOR. M. CITRA. ET.
UTRA. MADE. IN. AFRICA. DO-
MINO. GUNTE. CONQUISTIONIS.
NAVIGATIONIS. ET. COMMERCII.
ETHIOPIE. ARABIE. PER-
SIE. INDIE. ET.
SINIS.

DOMINO. MEO. CLEMENTISSIMO.

SERENISSIMO. POTENTISSIMOQUE.
PRINCIPI. AC. DOMINO.

DOMINO.

PETRO. II.

REGI. PORTUGALLIÆ.
ALGARBIORVM. CITRA. ET.
ULTRA. MARE. IN. AFRICA. DO-
MINO. GUINEÆ. CONQUISITIONIS.
NAVIGATIONIS. ET. COMMERCII,
ÆTHIOPIÆ. ARABIÆ. PER-
SIÆ. INDIAEQUE.
&c. &c.

DOMINO. MEO. CLEMENTISSIMO.

NEC NON.

SERENISSIMÆ. AC. AUGUSTISSIMÆ.
PRINCIPI. AC. DOMINÆ.

DOMINÆ.

MARIÆ SOPHIÆ
ELISABETHÆ.

REGINÆ. PORTVGALLIÆ. AL-
GARBIIORUM. CITRA. ET. ULTRA. MARE.
IN. AFRICA. &c. NATÆ. COMITI. PALA-
TINÆ. RHENI. DUCI. BAVARIÆ. JU-
LIACI. CLIVIÆ. ET. MONTIUM. COMITI.
VELDENTIÆ. SPONHEMII. MARCÆ.
RAVENSPURGI. ET. MEURSIÆ. DO-
MINÆ. RAVENSTEINII.

&c.

DOMINÆ. MEÆ. CLEMENTISSIMÆ.

Martelli

REC. NOV.

SERENISSIMA M. E. AUGUSTISSIMA
DOMINA

DOMINE

MARIA SOPHIA

ELISABETHA

REGINE PORTUGALLIAE AL.

GABRIORUM. CITRA ET ULTRA. MARE.

IN AFRICA & NATAL. COMITI. PALA.

TI. DUCI. BAVARIAE. IN

LIAC. CIVIS. ET. MONTIUM. COMITI.

VERDENITIS. SPO. WHEMIL. MAR. CA.

RAVENSPERGI. EXAMBERSIS. DO.

MENA. RAVENSTIN.

DE. DOMINUS. M. E. CLEMENTISSIMA

DOMINE MEE. CLEMENTISSIMA

SERENISSIME. AC. POTEN-
TISSIME. REX.

DOMINE. CLEMENTISSIME.

NEC NON.

SERENISSIMA. ET. AV-
GVSTISSIMA. REGINA.

DOMINA. CLEMENTISSIMA.

 Um Orbis terrarum fortunatissi-
mo applaudit Hymenæo; Dum re-
gis tædis nuptialibus accendendis
occupatur, Et pro Majestatum
Vestrarum regalisque hujus Conjugii felicitate
unanimes suffragio publica vota nuncupat; li-
ceat

ceat & mihi inter hymenaeos, inter conjugales
tadas, inter vota denique publica, hanc qua-
lemcunque submississimæ observantiæ tesseram
Vestris Majestatibus humillimo cultu studio-
que exhibere. Ea quidem est regii hujus con-
nubii singularis magnificentia atque excellens
conditio, ut culpâ temeritatis non possit va-
care is, qui, dum infinitis propemodum inter-
vallis à luce tantæ Majestatis secernitur, Re-
galibus istiusmodi pompis ingerere sese inte-
gra fronte ausus fuerit. Attamen, quantum
verecundiæ affert admiratio Majestatis, tan-
tum accedit animi ac fiduciæ ex communione
gaudii publici; cùm, ut letitia ad omnium ani-
mos, ita gratulandi studium ad omnium offi-
cium pertinere, ejusque copia non summis mo-
dò, sed & mediis atque infimis concessa esse vi-
deatur. Deum immortalem! quale, quan-
tumque istud est matrimonium! Quàm bo-
nis omnibus exoptatum! Quàm dignitate
augustum, celebritate famosum, splendore ma-
gnificum, omine fortunatum! Videre mihi
videor

*videor CRUCEM LUSITANICAM **
felicissimi ominis ; videre videor Salomo-
nem in throno ; Regem, inquam, video, cui
Sapientia desponsatur, Virago Palatina,
S O P H I A nomine et omine, cui proin-
de patet janua, nuptias regias celebratu-
ræ. Commendavit suum Olympias Ale-
xandrum à sapientia, quod uxorem duxerit,
non tam oculis quàm auribus, plusq, tribuen-
dum censuerit sparso rumori, quàm visæ pul-
chritudini. Extollat tua Te Lusitania, Rex
potentissime, qui S O P H I A M duxisti
auribus, ut appareret, oculos non esse solos in
amore Duces. Ablegasti Virum gravitate,
autoritate, prudentiâque insignissimum, ac re-
rum gerendarum dexteritate Peregregium, Illu-
strissimum Excellentissimumque Dn. Ema-
nuelem Tellesium Silvium, Comitem Villar-Ma-
jorium, ut, quod res esset, ex tanto, tamque perspi-
caci acciperes iudicio. Audivisti, & a vidè audi-
visti, qui morum cultus, quæ laus, quæ anima do-
tes Regiæ Tuæ Sponsa essent ; & hinc pulcherri-
mè

(* Crux insigne Lusitaniæ.)

) b (

• • •

mè dotatam esse, cum Plauto sciebas. In-
venta Tibi est Regia Conjux, qualem Clau-
dio Imperatori quæsitam in Senatu Romano,
et Principi cuique quarendam esse, ait so-
lertissimus morum Principalium scrutator
Tacitus; Sanctimoniâ, spe fœcundita-
tis, & nobilitate insignem. En conju-
gem Regiam, quam Tacitus verbis, re S O-
PHIA Palatina exhibet. Exoptâsti sancti-
moniam in Coniuge, Potentissime Rex?
En ipsum pietatis vultum & sanctimonie fa-
ciem! Spem fœcunditatis secutus es? En spon-
sam ex Serenissima Domo Palatina, cui gen-
tile quasi & laus familiaris est fœcunditas!
Nobilitatis verò apicem quis dicendo conse-
quetur? Constat, domum Palatinam florem
esse Nobilitatis Germanicæ, & omnis Sereni-
tatis in Imperio, quin in toto propè Europæo
orbe Christiano, complexum atq; compendium.
Natales suos illa habet cùm ex Carolo Magno
Imperatore, tum ex Conradorum vetustissimo
sanguine

✱ o ✱

*sanguine Salico, id est, Palatino; quæ dua
sunt Nobilissima prosapiarum Imperii Origines.
Præterea verò Domus hæc per Universam pro-
pè Europam, et suprema ejus capita Genus
suum Nobilitatemque diffundit. Quis enim
credat; Serenissimam hanc domum Electoralem
Neoburgico-Palatinam, Regiæ Sponsæ Geni-
tricem, XXII Cæsaribus illustrem esse, atque
de stirpe sua masculina XI Imperatores Ro-
manos orbi dedisse? At tot computat Dominicus
Franciscus Calin de Marienberg in Libro cui ti-
tulus: Gentilitius honos Seren. Neoburgicæ
Prosapiæ. Quis credat, eam sex Imperatrices,
præter modernam Gloriosissimam Augustam:
viginti septem Reges Hispanos, Castella, Ar-
ragonia, Legionis, & Asturum: sex Reges
Francia: quatuor Reges Lusitania: quin-
que Reges Angliæ: Novendecim Scotia: toti-
dem Navarra & Sicilia: unum & viginti
Reges Hungaria & Bohemia: quinque Reges
Polonia: undecim Dania et Suecia: Trede-
cim Reginas variarum Nationum, præter mo-*

dernam Regiam sponsam Lusitaniæ: Electores
 duos Brandenburgicos, unum Saxonie, &c.
 produxisse? Id verò asserit & singulorum quoque
 nomina ordine per deductiones singulas parti-
 culatim & explicatiùs exhibet Tractatus, qui
 inscribitur: Annulus memoriæ, Serenissimo
 Principi Josepho Jacobo Archiduci Austriae,
 filiolo Cesareo, Regiæ sponsæ ex Augusta
 sorore Nepoti dicatus & consecratus. Taceo
 Cesareas Regiasque filias in Domum Palati-
 nam ejusque thalamos deductas; quo nomine
 Rupertus Imperator, Palatinorum Pater,
 Adolphum Imperatorem, Atavum, ipsumque
 adeò Habsburgensium Heroem, Rudolphum I.
 Magnum illum Augustissimæ familiae Au-
 striacæ Autorem, Tritavum habuit. Taceo
 Duces ac Principes, qui hodieque Palatinatum
 Bavariamque prolixo numero, & immortalis No-
 minis sui gloriâ ac Heroicarum Virtutum lau-
 de insignes tenent. Memorandum verò ante
 omnia esset, geminum illud familiæ Palatine ac
 Bavaricæ, cum gloriosissima Austriacæ ac Cæ-
 sareæ

sarea Connubium hodiernum, cuius necessitudi-
 nis vinculo orbis terrarum continetur. Memo-
 randa quoque foret summa ac vetustissima Comi-
 tatus Palatii Imperii dignitas, quæ Sacra Cæ-
 sareæ purpure semper proxima fuit. Sed ma-
 jora & ampliora longè hæc sunt, quàm ut
 paucis absolvi possint. Materni quoque stemma-
 tis vetustas imagines ac gloriam quis nescit? Se-
 renissimam inquam & Heroum feracem Landgra-
 viorum Hassiæ gentem, ex qua serenissima Ele-
 ctrix Regiæ sponsæ Mater originem ducit, quæq; à
 veteribus Brabantia Ducibus olim orta, in hoc
 usque tempus inter præcipuas Principum Ger-
 mania familias locum & dignitatem obtinuit.
 Hæc est Nobilissimi sanguinis Palatino-Neo-
 burgici in Serenissimam Principem SOPHI-
 AM sponsam Regiam derivati quædam deli-
 neatio. Atque iste omnis per plurimorum He-
 roum nomina deductus, nullaque vulgi fæce
 contaminatus sanguis, in Serenissima hac Vira-
 gine Palatina, veluti in vivo quodam, eoque
 gratiosissimo compendio collectus, ita resplendet,

) b 3 (

ut

o

ut in illa Majorum virtutes vivis veluti
characteribus descriptas conspicereliceat. Quam
cùm intueor, cum Claudiano meritò exclamo:
Quis venerabilior sanguis, quæ major origo!
Quàm benè itaque conveniunt, solioque mo-
rantur in uno, P E T R U S & S O P H I A,
Salomon cum sapientia? Qui sicut aurea felici-
tatis tempora à regni sui primordio in Lusita-
niam invexit, ita patriam universam, spe na-
sciturorum pignorum excitatam, amabili porrò
rerum omnium successu cumulabit. Id quod
Lusitani Nominis studiosa precatur Ger-
mania, et festivis plausibus exoptat gens Pa-
latina, exoptat Academiæ Germaniæ Ma-
ter (nostram Electoralem Palatinam dico) gra-
tulabunda. Quorum Congratulantium voci-
bus ut subditus me immisceam? Sed Jove to-
nante fileant ranæ! Ubi Reges & Principes
Regias nuptias gratulando celebrant, Sileant
privati. Ubi vox publica Universitatis so-
lenni panegyri id officium exequitur, taceant
singuli. Tacebo itaque & ad radios M. M.

VVrvm.

✽ 6 ✽

*VVrum. oculos demitto & obmutesco, mutasq;
hasce chartas humillimas, pro me loqui patior.
Sed quid? Pagina iudicium docti Principis
subitura, movetur, teste vate. Exilis hac pa-
gina M. M. VVrum. oculis exhibita quidni
moveatur? Verum animum addit cum publi-
ca letitia communio atq; societas; tum operis
hujus argumentum, quod Justitiam Belli & Pacis
in statu Regni Portugallici fundatam exponit,
uti eam, quò publicè magis appareat, in Acade-
mia hac ex Cathedra defendendā suscepi. Cum
igitur Justitiam defendam, non debui contra
communes justitiæ regulas (quæ præcipit suum
cuique tribui) committere, ut, quicquid id est
operis ac laboris, aliis, quàm M. M. VVris.
consecraretur. Non debuit, inquam, quod Ve-
strum est, Vestrique gratiâ humillimo cultu
studioque conscriptum, nisi Vestris aris impo-
ni; Deos alienos adorare nolui. Accipe igitur
Serenissime Rex, accipe Serenissima Regina, hoc
quidquid est thuris, quod Regiis Nomini-
bus Vestris adoletur: Favete huic Lucubra-
tioni*

tionem, quæ conata est decantatam Orbe toto
amplissimi Regni Vestri gloriam presenti me-
moriam, publicæq; admirationi subicere. Eam
quod illustrare possitis, Vestra est Regiæ digni-
tatis, quod velitis, summæ virtutis ac pieta-
tis! Ego utramque veneratus, atque ad rega-
le solium provolutus, Ei exile hoc opusculum hu-
millimè dico, offero, consecro,

**SACRARVM REG. MAJE-
STATVM VV^{rum}**

*Humillimâ devotione subjectissimus
servus*

BURGHARDUS NEÜKIRCH.

Sectio I.

Exhibens Justitiam belli et Pacis fundatam

In

Historia Regum Portugalliae,

Ex Mariana, Resendio, Thuano, Conestagio, Texera, Victorio Siri,
Thuldeno aliisque Historiographis desumptâ.

Art. I.

De

Origine Regni Portugallici.

I.

Portugallia, comprehendens potiore Lusitania
veteris partem, & non à Gallia, sed à portu Gale
ita dicta, sub Roderico Gothorum Rege ultimo, cum
reliquâ ferè Hispania ad Mauros devenit, ab iisq;
diu usurpata fuit; donec sensim Christiani Reges
eos iterum expellerent, ac imprimis Ann. 1093.
Alfonsus Sextus Rex Castiliae & Legionis, qui Toletum expugna-
vit, contra Mauros meditaretur arma, & auxilia exterarum pote-
statum acciret. Ad Alfonsum igitur Imperatorem, in asse-
renda Hispania laborantem, conveniebant magni viri, militiam
suam Christiano nomini devoventes: Inter quos emicuere Rai-
mundus comes S. Aegidii & Henricus Lotharingia comes, quem
A Bisantii

Bisanti in Burgundia natum, alii ambiguo Bisanti duplicis nomine decepti Constantinopolitanum dixerunt. Horum ut necessitudine arctius se muniret Alphonsus, eos filiarum connubiis sibi devinciendos existimavit. Theresiam igitur filiam minorem sibi valde dilectam, ex Simena uxore & Regina natam, Henrico Lotharingia comiti in matrimonium dedit. Atque ut insigniore officio ac nexu virum maximum sibi associaret, Gallacia tractum, qui tralos montes sive ultra montanus dicitur, totumque id, quod recentiori vocabulo Portugalle tunc dicebatur, à Durio flumine usque ad Lusitania urbem Conimbricam, jure clientela in remunerationem virtutis militaris, dotisque nomine assignavit, & liberum ei fecit, eam quoque Lusitania partem, quæ à Saracenis usque ad Betica confinia occupata fuerat, recuperare, suoque dominio adjicere. Raimundo vero filiam majorem, cui regnum debebatur Alphonsus sponndit. §. 2. Henricus ex Theresia conjuge, quæ semper Regina fuit appellata, filium genuit Alphonsum Henricum, qui Patri A. C. 1112. defuncto impubes successit in Principatu, Dux primum Portugallia dictus, cujus ditionem vitricus, Ferdinandus Pazius, Comes Trastamara, cui mater denuò nupserat, sibi arrogabat. Sed Alphonsus jam adultus, armis in vitricum sumtis, feliciter eum cadebat & sedibus Portugallia ejiciebat; matrem vero carceris custodiâ detinuit; Quæ imploratis Alfonsi VII. Castilia Regis auxiliis, Portugalliam, filio suo exheredato, ipsi promisit. Sed Alphonsus Dux Portugallia Castilianos pralio fudit, quâ victoriâ à jure domini directi Castellanos se liberatum contendebat. Deinde bella gessit quamplurima, urbes multas expugnavit, Saracenorum potentiam fregit. Quæ re commotus Ismarius, magna partis Africa, Beticaque Rex, convocatis quatuor aliis regibus, tam ex Africa, quàm ex tota ulteriore Hispania, tantas congregavit copias, ut quadringenta millia hominum exercitus superasse dicatur. §. 3. His copiis confusus Ismarius in Alphonsum properabat, lentis itineribus, sed ad vin-

ad vindictam concitatissimo. Nec ille segniter processit obviam. In agro igitur Orchienti paulo infra Castrum viride oppidum, non procul à confluente Cobris & Tergis fluviorum, in mutuum conspectum venientes castra posuerunt: Insedit tumulum Alfonsus, ubi vetus sacellum erat, in quo senex quidam provectæ ætatis eremiticam vitam agebat, inter Mauros ob paupertatem & vitæ sanctimoniam nullius injuriâ laceffitus. Non videbatur Alfonsi militibus sani esse consilii, cum tantâ multitudine hostium, qui circumclusa Alphonsi agmina spe jam devorabant, & centum singulis opponere poterant, configere, sed militum animos oratione spei & fiducia plenâ Princeps confirmavit; dimissisque ad curandum corpora, crastinum diem, qui Jacobo Apostolo Hispaniarum patrono sacer erat, expectari voluit. ¶ 4. Cum ad vesperasceret, Anachoreta ille Alfonsum adit, fortique esse animo admonet, & audito tintinabuli, quod in sacello erat, sonitu, signum Servatoris cruci suffixi appariturum illi promittit. Primo itaque diluculo ad tintinabuli sonum Alfonsus suspexit promissum Servatoris signum, ejusque visi voluptate abreptus adorasse eum ac victoriam contra infideles rogasse dicitur. ¶ 5. Hoc conspectu letus, animoque firmatus, & jucundissime affectus arma postulat, armarique milites imperat. Quem jam signa cani jubentem Procere adeunt, & ut Regem se salutare militibus permittat, flagitant. Quod ille modestè recusans, satisque honorificum sibi inter milites Ducis nomen esse causatus, operam darent monuit, ne Dux milites desideraret; sibi cura fore, ne ipsos Ducis sui pœniteret. Cum verò instarent milites & ferè cogerent, & animum sibi esse jactarent pro Rege pugnare ardentius, vincere honestius, ac mori alacrius, tandem magnis vocibus inter turbas, lituos, & tympana ter acclamatum: Alfonso Henrico primo Lusitaniæ Regi vita & victoria. Data inde militibus tesserâ, ferebatur in hostes. ¶ 6. At parte ex alia cum innumerabilis ille Barbarorum exercitus variis dis-

sonisque clamoribus, horribilique fragore perstreperet, commissum est prælium sanguinolentum & pertinax, à prima diei hora usque ad meridiem; donec Ismarus, rebus desperatis & amisso in conflictu consobrino, cui sui corporis custodiam mandaverat, nomine Homor Atagor, Halli regis nepote, fugit ipse, & unà reges qui prælio intererant. Tantum autem sanguinis effusum dicitur, ut ex cadis loco rivuli in Cobrin atque Tergem decurrerent. Quin insecutâ paucos post dies pluviam, cum tinctam atro sanguine superficiem lavisset, crevissentque rivi, Terges, qui ad confluentes Cobrin recipit, etiam usque ad Anam aquas infectas pertulisse legitur. §. 7. Alfonsus igitur novus Rex, ac tot regibus uno prælio devictis, Regio honore plus quàm dignus, consue-to victoribus more, in castris triduo permansit, & concessâ militibus prædâ ipse, qui tum niveo scuto utebatur, nova insignia commentus, primùm ejus signi, quod modò memoratum est, veneratione, in argenteo scuto caruleam crucem formavit; tum in memoriam de quinque Regibus partæ victoriæ scuta quinque per ipsam crucem distinxit, & in unoquoque triginta nummos argenteos figuravit, quòd totidem mundi Servator venditus esset: quæ nummorum figura à posteris regibus commodius ita mutata est, ut singulis scutis 5. nummi inscripti, simul cum ipsis scutis numerum triginta explerent. Hæc tunc ibi sumpta insignia. De Castellis verò aureis septem, quæ in rubro campo scuti regii oras ambiunt, vid. inf. art. 2. §. 4.

Quæstio I.

Ad §. 1. verb. In remunerationem virtutis militaris dotisque nomine assignavit &c.

An hæc origo Regni Portugallici iusta sit? Resp. Originem eam esse justissimam juxta ac gloriosissimam. Hæc equidem latet, quàm agitata in Germania, Gallia, Suecia ac alibi sæpe fuerit quæstio de jure alienandæ partis Regni vel

vel Principatus; videturq; dicendum, quòd Rex non possit regnum, ejusve partem alienare, adeoque nec dotis nomine in alium transferre: id quod Gallia sibi lege quadam Salica datum prætendit: Regia enim potestas in administrando & conservando, non verò in destruendo sive abutendo consistit, eoque differt à dominio privato, quod potestatem abutendi & consumendi quoque continet; neque verò regna sunt patrimonialia, sive jure successionis, sive occupatione acquisita sint. Sanè si titulo privato, V. G. empti vel donati regnum acquisitum jure fuerit, jus ita ritè quæsitum eodem modo iterum alienari potest. Verùm pro decisione quæstionis nostræ dicendum, non omnem alienationem ad destructionem seu deteriorationem Imperii, sed aliquando ad conservationem ejus pertinere, & partem administrationis esse, nimirum si necessitas, vel utilitas totius, aut officii ratio alienationem partis requirat; quod non subditorum sed ipsius Principis judicium est. Ita si in re dubia per transactionem, aut pacis redimendæ causâ, pars alienetur, valebit, ceu conservandi totius causâ factum. Imprimis verò ad officium Principis pertinet, benè meritos de Republica, quorum operâ conservata ea est, remunerare: *Nullam enim Rempublicam ratione quadam & disciplinâ designatam videri, si in ea non remunerentur rectè facta, ait Cic. de Natur. Deor.* Potuit igitur tam insignis Henrici opera parte territorii (præsertim dotis nomine datâ) compensari. Qua ratione etiam feuda constituta sunt, & integra quoque territoria feudi jure concedi solent: quemadmodum hæc pars Henrici jure saltem clientelæ permixta, & jure demum belli plenè postea quæsi a dicitur. Vid. §. 2. Portugalliæ ergo mater virtus est, & Regnum istud virtute partum vel hoc omine nunquam dilabetur.

¶ 6 ¶

Quest. 2.

Ibid. verb. filiam majorem cui regnum debebatur, &c.

*An jus primogenitura à natura sit? R. non esse in hæreditatibus, at in principatibus: in quibus, cum non omnes simul, sed unus tantum succedere possit, ac nulla ratio sit, quæ minorem majori præferat, sola superest quæ majorem minori. Tractatum id fuit inter duos Darii Persarum Regis filios, Artemenem majorem, & Xerxem fratrem; decisumq; fuit eadem ferè distinctione quam dedimus: fratres enim omnes privatum patrimonium vindicare posse, uterque fratrum fatebatur; at regnum esse natu majoris. Verum Xerxes majorem se Regis filium venditabat, quod primus post partum à patre regnum genitus esset; obtinuitq; favore potius patrui, & fratre ipso cedente, quàm jure: quo regnum fratri majori debitum fuisse scribit Iustinus lib. 2. Hist. 10. ubi addit: *Hoc jus & ordo nascendi & natura ipsa Gentibus dedit.**

Quest. 3.

Ad §. 2. Verb. Matrem carceris custodiâ detinuit &c.

An ejus, qui Rex aut Princeps est, imperio subjecti etiam sint ipsius parentes, uxor, ceteraque regia familia? Resp. Affirm. Nam distinguendum est inter potestatem domesticam, & publicam: quoad potestatem domesticam Rex subest parentibus suis; quoad potestatem publicam autem hi subsunt filio Regi. Imperium enim inhæret toti territorio, adeoque omnibus personis & rebus quæ in territorio sunt. Sed & familia regis pars regni est, cui, ac singulis ejus partibus, cum summa potestate Rex præest. Unde Ptolemæus, cum filio regnum suum tradidisset, ipse privatus officium ei fecisse dicitur ap. Iust. lib. 16. c. 2.

Quest.

7
Quaest. 4.

Ad §. 2. Verb. Et filio suo exheredato &c.

An Rex testari de regno possit, & filium à successione regni exheredare? Hæc quaestio magni momenti est, & duo membra continet, alterum de jure testamenti in genere, alterum de jure excludendi filii. Quod utrumque negatur. Testamentum enim esse juris saltem positivi ac voluntarii, licet ejus, quod pluribus gentibus commune est, vel ex eo patet, quod sit dispositio quædam, quæ mortuo demum disponente vim capit ac incipit; id verò naturaliter fieri nequit, nec dispositio aliqua incipere eo tempore, quo disponens amplius non est. Deinde cum testamentum valeat ac subsistat ex sola unius acceptatione, id quoque meri juris positivi est; cum naturaliter nulla dispositio inter homines, qua de jure ab uno in alterum transferendo agitur, valeat, nisi utriusque consensu, adeò ut, quamdiu pars altera nondum acceptavit, tota dispositio ex ratione naturali ipso jure nulla sit, nullamque penitus vim habeat. Unde sequitur, quod summi illi Principes, qui nullo jure civili, sed naturali obligantur, ex testamento efficaciter non teneantur, nec in eorum præjudicium illa valere possint. Etsi verò testamenta quoque inter Principes hujusmodi pleno jure valerent, tamen (quod alterum quaestionis membrum est) excludi eo filius & successor à regno non posset, cum nec à feudis possit, ex communi & recepta Feudistarum sententia: Non enim in regno aut feudis ille succedit ex solo beneficio defuncti ac mero jure hereditario, sed & ex jure, quod à primo acquirente ejusque pacto seu dispositione quæsitum habet, adeoque facto alterius auferri ipsi non potest. Quod autem Carolus Magnus testamento diviserit regnum inter tres filios suos, ea dispositio non jure testamenti, sed ex consensu Procerum valebat.

Quaest.

os 8 90
Quest. 5.

Ad §. 3. Verb. His copiis confisus Ismarus in Alphonsum properabat &c.

An Ismarus metu crescentis potentiae potuerit inferre bellum Alphonso? Resp. suspectam vicini potentiam non esse justam causam inferendi belli; idque eo probatur, quod bellum praesupponit injuriam acceptam sive jus laesum, quemadmodum privatus non potest actione jus in judicio persequi, nisi id ipsi absit, ac jus laesum fuerit. Sanè, si vicinus potentiam suam abutatur, & per fas nefasque alios conetur deprimere, ita ut nobis quoque bellum aut vis ab eo expectanda sit, non jam nudus est potentiae metus, sed initium aliquod injuriae, quae incipit quando alii paratur; qui proinde praecipere executionem ejus potest. Equidem tunc tua res agitur, cum proximus ardet Ucalegon; si quis ex mera ambitione passim vicinos suos invaderet ac subjugaret, jure communis haec vicinorum causa videri potest. Ex quo judicium ferre licet de eo, quod Gallos sese opposuisse nimium crescenti Hispanorum potentiae dicit Grammondus lib. 4. *Hist. Gall.* quam Gallorum sententiam acriter reprehendunt alii, inter quos est Antonius Perez in *Jure publico*.

Quest. 6.

Ad §. 7. verb. Regio honore plus quam dignus.

Num virtuti an generi prior locus debeatur? R. Virtuti: illi enim competit ex merito proprio, generi ex alieno: illi naturae, huic moribus.

Ita Seneca. *Est clara virtus, qui genus jactat suum
Aliena laudat.*

Et Claudian. *Virtute decet, non sanguine niti.*

Gravis in eam rem est Oratio Marii, viri summi, apud Salust. in *bell. Jug.* At pessimè tamen Phraates Parthorum Rex regnum, omnibus filiis suis praeteritis, fratri Mithridati, ceu insignis

95

signis virtutis viro reliquit, Iustin. lib. 41. c. 5. Ita enim vir-
tuti favendum est, ut ne aliis, imprimis filiis, jus quæsitum,
ac naturâ ipsis comparatum auferatur.

Art. II.

De

Progressu Regni Portug.

I.

Alphonso A. C. 1185. mortuo, successores quoque ipsius multa
heroica facinora, imprimis in Saracenos gesserunt; nam à
filio ipsius Sanctio I. qui multas civitates condidit & populo in-
struxit, tantâ strage Saraceni propè Hispalis muros affecti sunt,
ut Batis fluminis unda sanguine tincta fuerint. Et deinceps
auxilio Classis Danica, quæ vi tempestatis in Olysiponensem por-
tum appulerat, Sylvensem civitatem ejectis Saracenis recupera-
vit, ac prædam sociis concessit. ¶ 2. Huic filius Alfonsus
II. cognomine Crassus, in regno ac victoriarum contra Saracenos
felicitate, successit, iisque fortiter repressis, ope classis Batavorum,
quæ ad bellum sacrum contendebat, urbem Alcaßarem eripuit.
¶ 3. Sanctius II. quoque, Alfonsi huius filius, cognomine Capel-
lus pluribus eos victoriis fatigavit, quanquam ipse rebus agen-
dis impar existimatus, & populo visum fuerit, annuente Innoc.
IV, vicarium ipsi fratrem Alfonsum dare; salvâ tamen manen-
te Sanctio dignitate Regiâ, salvoque, si liberos gigneret, jure
successionis. Decessit ann. 1246. ¶ 4. Sanctii frater Al-
phonso III. ductâ Beatrice Alphonsi X. Regis Castellæ & Legio-
nis filiâ, regnum Algarbiorum in dotem accepit consensumque ei
est ab Hispanis, ne quid penderetur, neve cogerentur Reges Por-
tugallie, ut ex fœdere debebant, curiis seu conventibus Hispa-
norum interesse. Expugnatis Loulea Pharo, Aljezurio & Albo-
feirâ, Portugallia Regni insignibus Clypeum purpureum addidit,
B aureis

aureis Castellis respersum. Obiit ann. 1279. §. 5. Hujus filius Dionysius, multis virtutum, maxime liberalitatis & justitie encomiis depradicatus à Portugallis, & cui prima schola Conimbricensis rudimenta tribuuntur, honestissimis stipendiis eruditos ornavit, multa quoque adificavit oppida & diruta reparavit, legesque saluberrimas regni condidit, judiciorumque ordinem constituit. Primus in Portugallia carmina linguâ vulgari scripsisse, indeq; poësis versuum similiter cadentium ad Siculos, hinc ad Italos, deinde alios quoque populos dimanasse dicitur. Algarbiorum Regis titulum primus usurpavit, latronibusque sublati tutum in regno iter præstitit, ac potentiorum in plebejos vi repressa, Ann. 1325. obiit. Proverbium de eo circumfertur. Rex Dionysius, qui faciebat quicquid volebat. §. 6. Post mortem Patris Dionysii sceptrum capeffivit Alphonsus IV. ferox dictus, qui Beatricem Sanctii IV. Castella Regis filiam duxit, & quamvis cum illius nepote, Alphonso XI. magnas simultates gereret, in prælio tamen adversus Mauros ad Salatem fluvium ei adfuit, quo CCCCCI. Saracenorum caesa dicuntur. Puellam insigni formâ præditam D. Agnes de Castro, quam filius ejus Petrus sibi clam desponsarat, morte multavit, qua de causa Petrus indignatus, non sine damno regni in patrem insurgebat, donec tandem transactione res componeretur. De cætero Rempub. saluberrimis legibus juvit, multa quoque alia gessit fortiter, & in bello ac pace laudem meruit. §. 7. Patre Ann. 1357. mortuo regnum devolutum est ad Petrum; qui rigidus justitie assertor causidicos & rabulas litium satores ejecit. In delicta quoq; severissime animadvertit; bonos verò donis etiam ad fiscum deferendis locupletavit. Princeps valde liberalis, regem non esse dictitabat, cui dies sine beneficio abiisset. Fatis cessit Anno 1368. §. 8. Filius ejus Ferdinandus sceptro admotus, cum à sanctio IV. Castellano per filiam ipsius Beatricem rectâ lineâ descenderet, Henrico, Regi Castella, Status juxta ac Regni questionem

stionem movit. Id tamen parum feliciter cessit, regnumque bello implicitum, & miles ex Anglia evocatus infestior Portugalliae fuit, quàm ipse hostis. Obiit Ann. 1383. §. 10. Post obitum Ferdinandi sine liberis legitimis mortui, Portugalli proclamaverunt Regem Joannem I. qui filius fuit Petri Regis ex praedicta Agnesa de Castro natus, & Portugalliam adversus Reges Castellae fortiter defendit, Septam Mauritania urbem opulentissimam & munitissimam, magnam Saracenorum clade, uno die expugnavit. Codicem Iustiniani in patrium sermonem verti curavit, & ob multa memorabiliter ab eo gesta, Rex bonae memoriae fuit cognominatus. Inter plurimos liberos habuit Eduardum, qui Patri successit in regno. Obiit. Ann. 1433. §. 11. Eduardus Princeps optimus, sed multa infelicia expertus fuit. Fratres ejus expeditionem suscipiebant in Africam, sed in obsidione urbis Tanger in manus hostium incidebant & captivi abducebantur, cogeanturq; Mauris promittere restitutionem Ceuta, fratrem Ferdinandum relinquentes obsidem: sed quoniam Procures Portugalliae hac sponsione se non teneri arbitrabantur, obses ille in carcere diem clausit. §. 12. Heredem coronae habuit Eduardus filium Alphonsum V. qui Ann. 1438. regnum adiit, eiq; mater testamento patris erat tutrix constituta. Sed quoniam Procures imperio feminae subesse nolebant, administratio regni offerebatur Petro Duci Conimbricensi Alphonsi Patruo, quem postea rex in exilium abire iussit. Fuit vir fortis & Dux belli strenuus, & plurima oppida expugnata regno adjecit, nobilissimamq; à Saracenis victoriam reportavit, quapropter & Africanus dictus est. §. 13. Filius ejus Joannes II. Ann. 1481. diadema adeptus, res magnas animo suo voluit. Ipse est, qui, quod Henricus Patruus ipsius magnus coeperat, navigationes ad inquirendum novas incognitasq; terras instituit, missaque classe instructissima, promontorium illud, quo nullum in toto orbe majus est, & praeter quod cum magno Europa commodo ad Indos

*Orientales via patet, primus aperuit, & Caput illud bonæ spei
vocari iussit. Terrâ quoque nuncios ad investigandum India situm,
atque ad magnum Æthiopum seu Abyssinorum regem Christi-
anum misit, eumque ad amicitiam & commercia invitavit; Mau-
ris quoque vectigalia imposuit & sine liberis decessit Ann. 1495.
¶ 14. Emanuel Eduardi Regis è filio Ferdinando nepos, patrueli
Johanni II sine liberis denato successit, & magnum ac arduum
illud opus per immensi Oceani ambitus Indias Orientales ad eun-
di magno animo feliciterque executus est. Hic tres uxores suc-
cessive habuit: primam Isabellam Ferdinandi Catholici filiam
(unde Castella & Legionis Principatu inauguratus est) ex qua
sustulit Michaëlem qui puer obiit. Secundam Mariam Isa-
bella sororem, quæ illi peperit Johannem: Isabellam Augustam,
Caroli V. Imperatoris uxorem, ex qua natus Philippus II. Hisp.
Rex: Beatricem quæ Carolo Sabaudia Duci nupsit: Ludovicum
ducem Pacensem: Ferdinandum: Alphonsum Cardinalem, & Ar-
chiepiscopum Olisiponensem &c. Henricum Cardinalem: Edu-
ardum (qui duxit Isabellam Jacobi Brachantia Ducis filiam, ex
qua sustulit Mariam, quæ Alexandro Farnesio principi Parmensi
nupsit: & Catharinam quæ Iohanni Duci Bragantia: Mariam:
Antonium qui infans obiit. Tertiâ uxorem duxit Leonoram
Philippi Regis Castella & Archiducis Austria filiam; ex qua ei nati
Carolus brevis vita; Maria quæ cælebs vixit. Fuit itaque Emanuel
felicissimus Princeps, insigni prole, & rebus præclare gestis illustrissi-
mus. Siquidem orientis portas primus aperuit, & multa majoribus
nostris incognita manifestavit, Æthiopia, India & Persidis partem
non minimam, Malacam, Molucos, Brasiliam & innumeras Oceani
insulas partim fœderis ac commercii, partim Imperii jure sibi ad-
junxit. Multos Reges subegit, & tanto maris ac terra spatio dissi-
tos tributarios & vectigales reddidit. Babylonia Regis Chyses su-
peravit. Maximas auri, argenti, lapillorum, margaritarum,
aromatum, & aliarum Orientalium mercium divitias in Portu-
galliam*

galliam invexit, quamvis ab hoc commercio cum Indis instituto Portugallos excludere frustra conarentur Sultanus Aegypti & Respublica veneta, per quos solos haecenus merces Indica in totam Europam fuerant derivata. Iudaos ad Christi fidem convertit, Saracenos è regno exterminavit, Religionem instauravit. In religiosos omnium ordinum liberalitatem exercuit. Christianam fidem per Aethiopiam, Indiam & varias orbis partes propagavit, atque ad eam conversos mirè fovit. Hisce incrementis re floruit Portugallia sub Rege Emanuele, qui obiit Ann. 1521. hujus regiminis tempus Portugalli aureum appellant saeculum.

§. 15. Regni haeres ipsi fuit filius Joannes III. Princeps benignus & clemens, cujus tempore societas Jesu exorta, atque in Portugalliam inducta est: S. Xaverium ad Indos fidem Christianam ibidem plantatum misit. Academia Conimbricensi largissimis sumptibus prospexit. Castilianos à Moluccis insulis depulit, Turcarum, Mauro- rum, Calcutanorum pyratas innumeros neci dedit. Diu urbem portumque totius Orientis commodissimum Regi Cambaje armis eripuit, Regem ipsum duplici pugna superavit, Turcasque auxiliares profligavit. filium habuit Joannem qui Joannam Caroli V. Imperatoris filiam duxit & ex ea posthumum reliquit Sebastianum. Ipse denique obiit 1557.

§. 16. Unde Sebastianus Joannis III. è filio Joanne nepos, trium adhuc annorum puer sub tutela aviae Catharinae & Henrici patrui magni successit, anno aetatis decimo quarto regni gubernacula suscepit. Nimis praecipiti gloriae paranda studio impulsus & Regi Marrochiorum Mulcy Mahomet, qui auxilium ejus adversus patruum implorabat opem laturus, trajecto in Africam exercitu Fessense regnum petiit; sed Ann 1578. ab infinita barbarorum multitudine oppressus casis decem millibus Christianorum totidemq; captis vel occubuit, vel fugâ elapsus ad ignotas terrae plagas abiit celebs adhuc: aetatis anno 24. Prælium hoc celeberrimum est

eade trium Regum memoranda, siquidem præter Sebastianum occubuerunt quoque Rex exul Mulcy Mahomet, & Rex Marochiorum Mulcy Malucco. Cum autem mors Sebastiani incerta esset, postmodum in Lusitania surrexerunt quatuor ficti Sebastiani, falsis Demetrys in Moscovia non absimiles, ad impediendam legitimam successionem, quorum fraus & temeritas tandem detecta fuit.

Questio I.

Ad §. 1. Successores quoque ipsius.

Qualis successio in Principatibus ac regnis mero jure naturali obtineat? R. Linealis, qualis describitur in Aurea Bulla Caroli I V. & variis aliorum Impp. constitutionibus illustrata est: in qua scil. non proximitas graduum sed linearum respicitur. Jus enim lineæ primogenialis auctori quæsitum, sive in reali successione illud consistat, sive in spe succedendi, jure naturæ transit cum omni sua qualitate ad ipsius descendentes: & ideo, donec illi superstites sunt reliquarum linearum cognatis, etsi ultimo defuncto gradu propiores fuerint, nullum jus succedendi esse potest. Et huic simplicissimo Juri tamdiu inhærendum, donec manifeste doceatur, aliud lege fundamentali Principatus constitutum fuisse.

Quest. 2.

Ad §. 3. Verb. & populo visum fuerit.

An Rex propter incapacitatem removeri à regno possit? Aff. Si manifesta ac perpetua sit incapacitas; cuius rei exemplum notissimum est in Wenceslao Boëmo, qui ab Imperio depositus est. Secus si in furorem Rex incidit, quod contigit Carolo VI. Galliarum Regi; quia furor intervalla habere, & spes convalescendi esse, non igitur interim jus quæsitum auferri potest.

Quest.

15 90
Quest. 3.

Ad §. 4. Verb. Regnum Algarbiorum in dotem accepit.

An in hoc titulo aliquid desiderari possit? Neg. Nam hæc regio pars fuit ejus terræ, quam à Saracenis recuperandam jam Alfonsus VI. Castiliæ Rex Henrico Lotharingo Portugalliæ auctori promiserat, ut dictum est *art. 1. §. 1.* Cùm verò Saraceni diutiùs in hoc angulo hæerent, memoratus Alfonsus III. demum hoc accedente novo dotis titulo, adeoq; gemino optimoq; jure traditum sibi à Socero Castiliæ Rege accepit, terrisq; ac titulis suis adjecit; quod situs quoq; sui natura, ac veteris Lusitaniæ, cujus pars fuit, jure Portugalliæ meritò cedit.

Quest. 4.

Ex §. 7. Verb. occidi jussit &c.

An defendi potest factum Alfonsi, puellam quam filius sibi junxerat, morte multantis? In pluribus regnis & provinciis inconsulto Rege sive Principe primoribus nuptias contrahere vel filias suas elocare non licet, Myler. *in gamolog. person. illustr. c. 2. th. 4. & seqq.* ubi simul leges & constitutiones diversorum locorum refert. *Vide etiam Minister. Card. Richelii l. 3. c. 15. & in Reminiscencia Polit.* ubi de Gallorum consuetudine agit, & eam juri consentaneam esse tradit. Sanè enim & multum periculi & multum commodi creari regnis ac Principatibus ex nuptiis primorum, imprimis verò liberorum potest; omninoque interest reip. ne à foederum horum conjugalium arbitrio excludatur consensus Principis. Unde permulta sunt exempla Principum, qui neglectum consensus sui acerrimè vindicârunt: Ita ut Philippus Pulcher Galliarum Rex, cùm intellexisset, Guidonem Dampetræ comitem Flandriæ filiam suam Philippam Eduardo Anglo despondisse, illam ad se vocaverit, venientem carceri mancipaverit, & viginti ejus pedissequas projici in sequanam, ejus comites
verò

verò triginta claros viros suspendio interimmi iusserit, uti refert Bzovius in *Histor. lib. 13. f. 236.* Quod si ergo invito seu prohibente Rege Alfonso Puella se junxerit ejus filio, ex rigido regiae potestatis jure, vindicta defendi quidem potest. At sanè factum hoc suppliciis quoque Manlianis durius fuit. Equidem jure naturali consensum Parentum ad validitatem nuptiarum ex necessitate requiri non putamus.

Quest. 5.

Ad §. II. Cogebanturque Mauris promittere restitutionem Ceuta &c.

Q. An promissio vi metuque extorta obliget? Resp Pollicitatione Ducis bellici non tenetur quidem Resp. neque hæc obsidem tenetur redimere, nisi ipsa dederit. Verum tamen est, ipsum Ducem, qui captivus promisit, licet vi metuque coactus, obligari: Ratio est, quoniam ipsa voluntatis essentia per vim ac metum non tollitur, quin potius studium ipsius augetur, ac voluntas enixior quoad istum actum redditur. In tali enim actu distinguenda omnino sunt voluntas & libertas: illa est consensio quædam, hæc facultas agendi, *juxta §. I. Instit. de Jure pers.* quæ latissimè differunt, voluntatis enim substantia consistit in quadam lubidine agendi (ut & sentit Augustinus) hæc verò in agendi potentia; quæ licet per vim metumque ablata sit, essentia tamen voluntatis non tollitur: Hinc, quando in negotio, nihil aliud requiritur, quàm voluntas, tunc nihil desideratur nisi ut illud, quod agitur, acceptatum fuerit; etsi vi metuque extortum V.G. in belli foederibus, pace armis extorta, urphædis &c. Nam his casibus voluntas libera non requiritur, quia ibi cogi aliquis potest, & facultas nostra subjecta est legibus & armis, ut à magistratibus & vi armorum compelli quis possit: Et utrique parti bellantium omnia

omnia licita sunt quæ ad minuendas vires adversarii sive ad victoriam, quæ est sententia litis, consequendam pertinent.

Quest. 6.

Ad §. 12. verb. tutrix constituta &c.

Cujus sit Regnis ac Principatibus tutores dare? Resp. Non populi, qui, donec superest imperans familia, in eam omnem potestatem transtulit; Non potest Antecessor successor, quia testamenta non sunt juris naturalis, ut supra diximus: nec ille in hunc potestatem habet, quæ morte quoque ejus expirat. Quin cum ipsa quoque tutela juris magis positivi sit, ac successiones in regnis ex lege primæ concessionis dependeant, vix hoc jure naturali definitum videtur. Unde ingentes sæpe motus, & imprimis in Gallia temporibus Caroli VI. phrenetici tantum dissidium inter domum Aurelianensem & Burgundicam ortum est, ut universam ferè Galliam consumserit. Tutissimum itaque est, id lege Regni fundamentalis decidi; quanquam si id factum non fuerit, præcipuum ac potissimum ad tutelam jus ejus sit, qui post pupillum successionem proximus est. Ita Ampliss. Dn. PRÆSES in Prælectionibus jur. Nat. & Gent.

Quest. 7.

Ad §. 14. Verb. Ab hoc commercio cum Indi instituto Portugallos excludere frustra conarentur &c.

An Sultanus & Respub. Veneta jussè conati sint Portugallos impedire à commerciis Indorum? Resp. Neg. nam Indi quidem possunt merces suas vendere cui populo volunt, & sic certam gentem à suis commerciis communi quodam consensu excludere, contra Grot. quoniam in suis rebus ac mercibus suo jure utuntur, nec faciunt injuriam isti populo, qui nil juris habuit in res & merces alterius populi. At Veneti & Sultanus prohibere Portugallos à commerciis Indorum

dorum non potuerunt; quia nec illis in eas res ac merces plus juris est. Quin jus commerciorum juris naturalis est, quod factio tertii auferri nequit; uti nec navigationes aut transitus terrestres, qui ejusdem juris sunt, impediri possunt. Neque verò cessatio alicujus lucri causa justa est impediendi commercii, quia, qui id allegant, nondum habent jus quæsitum in lucris illis, sed demùm per negotiationem id acquirunt & per industriam, quod jus aliis æquè competit. Hæc controversia olim acriter agitata fuit inter Hollandos & Anglos, cum hi illis transitum denegarent ad novum orbem.

Quæst. 8.

Ad §. 15. Verb. societas Iesu exorta & in Portugalliam in-
vecta &c.

An Princeps teneatur promovere Religionem & cultum divinum in regno suo? Resp. Affirm. idque apparet ex Esaia cap. 49. v. 23. Reges erunt tui (scilicet Ecclesiæ) nutriti, & Regina nutrices tue: & cap. 60. v. 10. Edificabunt alienigena muros tuos, & Reges eorum ministrabunt tibi. Hinc in Rep. primum esse debet curatio rerum divinarum Arist. 7. Polit. 3. Siquidem ea ad augmentum imperii maximè conducit ob benedictionem Dei ceu pietatis mercedem promissam, & subditorum inter se ac Remp. concordia studia: Religio enim & timor Dei solus est, qui custodit hominum inter se societatem. Lactant. 2. Inst. 16. Unde Cicero de Nat. Deor. c. fin. Est mihi tecum pro aris & focus certamen, & pro Deorum templis atque delubris, pro urbis muris, quos vos, Pontifices, sanctos esse dicitis, diligentiusque urbem Religionem, quàm mœnibus cingitis: Et in Orat. de Arusp. Resp. c. 19. dicit, Romanos non calliditate aut robore, sed pietate & Religionem omnes gentes nationesque superasse: atque ideò eorum Numine hoc tantum imperium esse natum, & auctum, & retentum. Laudatur quoque Justinianus Imperator hæc de causâ à Giphano & Guineto in eius

in ejus vita, sub titulo, Justinianus Magnus, editâ, e. 13. §. 2. imprimis verò quòd cum sacerdotibus de Dei cultu rectè instituendo sæpius conversatus fuerit, templumque S. Sophia Constantinopolitanum tam magnificè exstruxerit : ubi auctor orig. Constantinopolit. narrat : Imperatorem illum templi hujus fabricâ absolutâ exclamasse, vici te Salomon, iussisseque Regis hujus simulacrum è regione S. Sophia collocari mæsti & genas carpentis, quasi ejus edificii mole ac pulchritudine Templum suum superatum doleret.

Art. III.

De

*Statu hodierno Regum Portug. et quomodo
hoc Regnum ad familiam Bragantinam pervenerit.*

I.

Notissimū est per mortem Regis Sebastiani, in infeliciissimo prælio Africano, sine prole occumbentis in regnum Portugallie successisse Cardinalem infantem Henricum Sebastiani patrum, Regis Emanuelis filium. Cum verò is nec liberos, nec per ætatem spem liberorum haberet; atque ea de causa jam tum regni candidatos in medium prodire, procerum Regni ac populi gratiam prensare, & se vivo veluti hereditatem ejus cernere animadverteret; voluit ipse singulorum, qui jus sibi successionis in regnum esse putabant, rationes audire, ac de causa statuere.

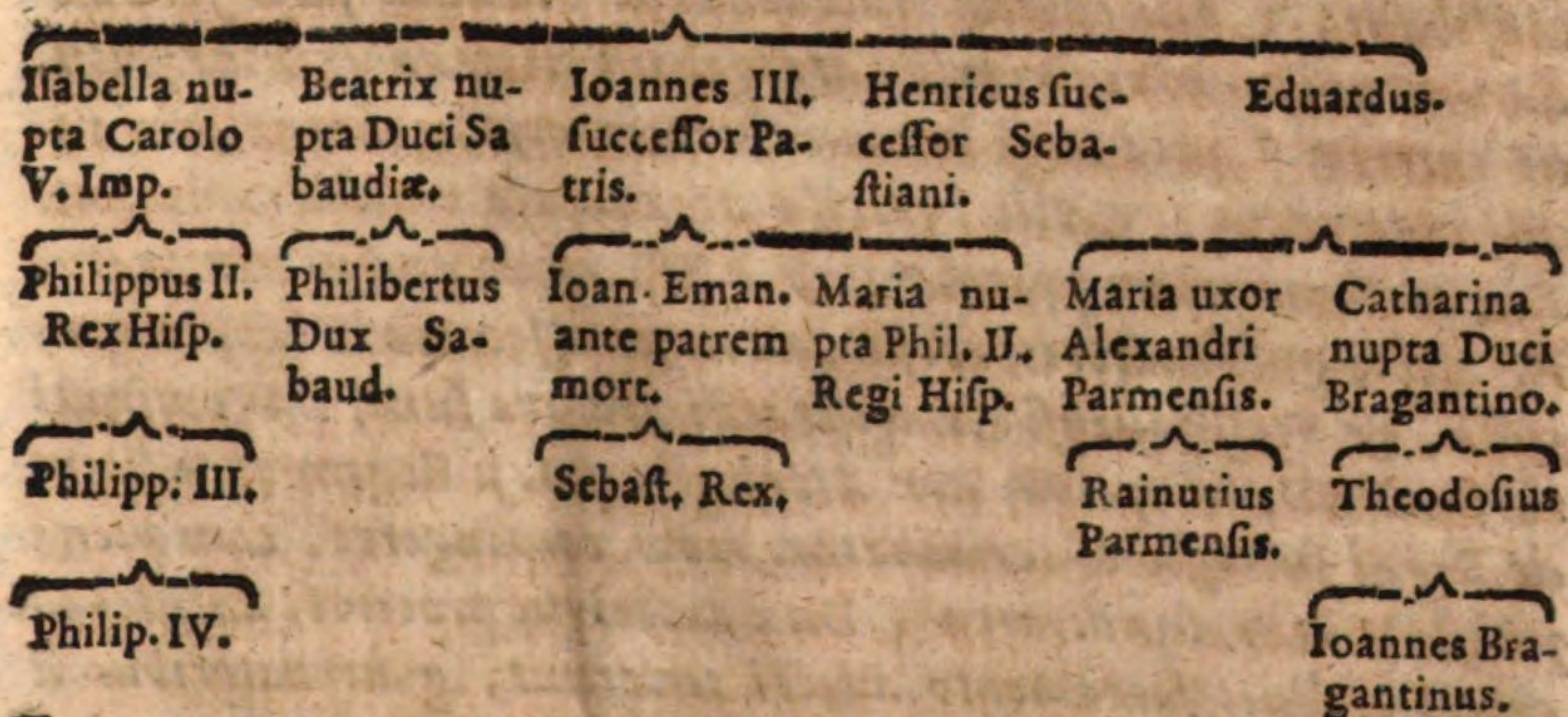
§. 2. Inter hos erat 1. Philippus Rex Hispanie tanquam natus ex Isabella primogenitâ Emanuelis. 2. Joannes Dux Bragantia nomine Catharinæ, uxoris sue, quam ex masculo natam, Regi Philippo ex fœmina nato præferendam esse dicebat. 3. Alexander Princeps Parmensis nomine Reinutii primogeniti sui, nati ex Maria filia Eduardi & sorore Catharina natu majore. 4. Antonius Prior Cratensis, filius Ludovici fratris ipsius Regis

Heinrichi, qui se non nothum, ut vulgò credebatur, sed ex legitimo matrimonio natum esse assererat. 5. Emanuel Philibertus, Dux Sabaudie, qui ex Beatrice, altera Emanuelis filia descendit, & licet illa natu minor sorore sua Isabella, matre Regis Philippi, fuerit, regnum tamen, sed modestissimè, ambiit. 6. Catharina Medicea vidua Henrici II. Galliarum Regis, jus à longinquo repetebat, omnesque ab Alphonso III. reges non jure successisse agebat, quod ex altera dicti Alfonsi conjugis nati essent, quam is priore superstite, à quà ipsa descendebat, superinduxisset. 7. Philippus & Catharina pari gradu Henricum continebant: Catharina tanquam filia Eduardi masculini, qui Isabellam Philippi parentem procul dubio, ut masculus feminam, exclusisset, Philippo se praferendam esse dicebat; & quemadmodum Eduardus, si adhuc viveret, excluderet Isabellam matrem Philippi, sic se quoque nunc, patrem suum representantem, excludere Philippum, qui representabat Isabellam matrem suam; personamque succedentem querendam è meliori lineà, legibus ac consuetudine Portugallorum cautum esse contendebat: Cui addebatur, Comitibus Lamecensibus Ann. MCXLI. omnium ordinum consensu decretum esse, ut licet deficiente masculo femina sceptrum deferri deberet, hac tamen si extra fines Regni nuptum abiret, jure Corona patriae excideret, ne unquam Regnum teneret qui Portugallus non esset; Atque adeò Isabellam Carolo V. elocatam nullum jus ad coronam patriam secum detulisse, vel in filium derivare potuisse; Catharina verò Regnum jam deberi, quia illa maritum haberet è Principibus Portugalliae. Contra Oratores Hispani à Philippo Rege missi, fratre Henrici Eduardo semel mortuo ejus rationem nullam habendam dicebant, sed tantum gradum inspiciendum, in quo masculus feminam excludit. Hac ita primùm proposita, dein à celeberrimis Italia & Hispania Jurisconsultis, etiam publicatis scriptis Bononia & aliis in locis agitata sunt. Porro

Rainu.

Rainutius Alexandri Parmensis filius pretendebat jus matris suae defunctae, qua Eduardi filia primogenita, Catharina Bragantina verò secundogenita erat, hinc multi in partes Reinutii inclinabant: sed Catharina Bragantina, Rainutium, utpotè proximior, excludere videbatur. Antonius se legitimum probare, uti conabatur, non poterat, is tamen quamvis Henrico summe invisus, populi favore sublevabatur. Catharina Medicea per Oratores suos, ut proximè dictum est, non erubuit omnibus inde ab Alphonso III. regibus status questionem movere; verum, ut Thuanus lib. 65, ad ann. 1578. ait, non spe potiundi regni, sed oraculi tristis, ut credebat, fallendi causâ: & cum post tanti temporis lapsum metueret, ne sibi praescriptio temporis objiceretur, & quia temporis longinquitas obstabat illi, in possessionibus regnorum, praesertim violentis, nullo tempore praescriptioni locum esse contendebat. Pro intellectu hujus Controversiae serviet sequens scema genealogicum.

Emanuel

¶ 4. Doctores Conimbricenses numero tredecim, Henrico Cardinale Portugalliae Rege adhuc vivente, & Doctores Bononienses in Italia & Perusini, multique alii sentiebant Catharinam Bragantiam Ducissam sine controversia veram & legitimam heredem esse

esse regni Portugallici: Doctores Ticinenses, Philippi Regis subditi in favorem Principis Parmensis palam judicare non erubuerunt. §. 5. Verum potentissimus illorum erat Philippus II. Castella Rex, pro quo nonnulli quoque Dd. pronunciaverant, sed qui viribus magis sifus conciliatâ sibi tota ferè Nobilitate Lusitanâ, postulavit multis modis ab Henrico Rege, ut aut se successorem declararet, aut nullum alium. Plebem verò Vlisiponensem sibi devincire non potuit, quin potius habitâ in Camera, ut vocant, Vlisiponensi deliberatione, cui duo ex plebejo ordine intersunt, apud Henricum, ut ipse successorem indigenam secundum regni leges nominaret, urgent, & sumtus in viginti millia armatorum contra omnem metum potentiamque externam magnâ fiduciâ offerunt. §. 6. Ann. 1579. Comitibus ad Kalend. April, indictis, regis insignibus ac habitu ornatus in pegmate ad id parato sub Uranisco consedit. Alfonsus Castroblancus sacerdos orationem habuit: variabant sententia, Alii nulla dilatione interpositâ de regni successione decernendum censebant; Alii cautiùs procedendum viamque juris servandam, ut qui jus in regnum sibi arrogabant citati audirentur; Alii, ut interim si quid Regi humanitus accideret, gubernatores regni crearentur; Alii indecisa ac confusa omnia cupiebant. Rex mediam viam pratulit: & è XV. ab ordinibus nominatis, V. electi gubernatores, eorumque nomina secreta in capsam conjecta, & Vlyssiponensi Magistratui tradita sunt. Nominati rursus XXII, ex quibus Rex XI. elegit, qui, si Regem ante litem de Regni successione terminatam mori contingeret, cum plenâ potestate eam dijudicarent; Dux ceterique proceres, antistes ac cæteri ordines sacramento adacti caverunt, gubernatoribus à Rege creatis & ei, secundum quem delecti iudices pronuntias- sent, tanquam legitimo Regi se parituros. §. 7. Vocati oratores suos mittunt. Causa agitur. Jus Catharina Medicee, tanquam longius petiitum, neque veris fundamentis nixum, explo-

explosum. Antonius judiciali sententia illegitimus pronun-
ciatur. Restabant Philippus Sabaudus, Bragantinus, & Ranu-
sius: hi dum singuli reliquorum causam acriter infringunt ac
rationibus dejiciunt, omnium causa ac jus post tot velitationes
incertius quoque factum fuit, & re infecta indecisâque singu-
li consultationes pro jure suo ad Pontificem & Principes Chri-
stianos miserunt: Pontifex se arbitrum offert inter Philippum
& Henricum, quod Philippus respuit, & arbitrio opus esse ne-
gavit. Regni ordines quasi extinctâ masculâ prole & incerto
succedentium jure rem ad electionem deductam contendebant,
idque sibi juris arrogabant. Philippus jus suum armis persequi
parat, unde Henricus paulatim labare cœpit & tandem plebis
tumultum veritus, cum Philippicis oratoribus in arcano trans-
egit, additis conditionibus de certis dignitatibus quæ in regno
solis Lusitanis attribuerentur. §. 8. Anno 1580. prid. Ka-
lend. Febr. Henricus moritur, re nondum cum ordinibus re-
gni transactâ. Gubernatores in tabulis nominati magistratum
ineunt. Philippus ab illis, ex Henrici voluntate, Regnum
sibi deposcit. Illi tantisper à bello abstinere petunt dum Legati
sui audiantur. Rex Albanum è secessu suo ad exercitum mit-
tit. Marchio sancta Crucis classi propositus. Gubernatores
se ad defensionem comparant. Antonius à populo Rex accla-
matus XIII. Kalend. Quintil. Gubernatores regni fugâ sibi con-
sulant. Elua aliæque urbes Philippicis aperte. Antonius in ur-
bem Olisiponensem citra certamen receptus. Tandem prælio
sub urbe certatum, in quo Antonius victus per urbem transiens
aufugit. Urbs Vlisippo dedita. Antonius post multa frustra
tentata, & miserum aliquot mensium latibulum, tandem in
Galliam incolumis evasit. Albertus Archidux Austria Portu-
gallia præfectus, & Rex in leges Portugallie jurare debuit. Sic
Philippus II. III. & IV. Hispaniarum Reges Portugalliam te-
nuerunt. §. 9. Sed Anno 1640, Portugalli jugum Casti-
lianum

lianum denuò excusserunt, hac nimirum occasione: Quoniam Philippus IV. nobilitatem Lusitanam contra Cataloniam rebellem arma capere jubebat. Cum enim nobilitas congregata & armata esset, occasionem quoque colloquendi & consultandi haberet, & angustias, quibus Hispaniarum Rex eo tempore implicatus erat, perspicerent, arripiunt animum ab imperio Castiliano decedendi, & Ducem Bragantiae (qui auctoritate pollebat & tertiam ferè partem Portugalliae iure domini possidebat) Regem eligunt & proclamant. §. 10. Tanquam memorabile allegant Portugalli, quod motus huius initium factum sit 1. die Decemb. in quam tunc ex officio Ecclesiastico illud Pauli ad Rom. legendum incidebat. Fratres, hora est surgendi de somno, nunc enim propius salus nostra est, quàm cum crederemus. Quà die & Joannes, cum antea Villaviciosa, in urbe ditionis suae degisset, Lisbonam ingressus fuit, solenniter postmodo coronatus die 15. ejusd. mens. Nec ulla urbs vel propugnaculum fuit, quin Hispani eo statim cederent, solo Castello S. Gionis excepto, quod in XV. diem restitit. Exteri tunc nihil adversus Portugalliam machinati sunt, sed potius Rex Galliae statim milites & Duces belli expertos novo Regi subministravit; Belgii item ordines fœdere Offensivo & Defensivo se statim cum eo implicuerunt; In Anglia quoque Legatus Johannis tanquam à Rege missus exceptus fuit. Quin & Pontifex M. Urbanus VIII. post habitam cum Collegio Cardinalium deliberationem, Legatum Regis, Michaellem de Porto-Gallo, Episcopum Lamecensem, Romam venire & negotia illius Regni curare permisit, ex veteri more apud Romanam curiam in similibus casibus observato, quo dissidentibus de Regno Principibus, ejus qui regnum possidet Legatus admittitur, ne interim res sacra in illo regno detrimenta capiant: vel generalius, quia in casibus hujusmodi controversis Principibus moris est possessionem sequi; sed tamen à Pontifice benedictionem licet saepius petitam, Joannes

Joannes nunquam impetrare potuit, Hispano minis id prohibente.

¶ 11. Sic omnibus Castilia Regis ministris intra octiduum regno exclusis, Joannes Dux Bragantia regnum, quod majoribus suis ereptum praeendebat recuperavit, & Ann. 1644. praelio propè Montejum, sequente vicissim ad Villam Vicosam Castilianis ubique inferioribus gravissimam cladem intulit, atque has pacis conditiones ab iis obtinuit. 1. Ut Regi Portugallia à Rege Hispano Titulus Regis tribueretur, hujusque interventu ille à Pontifice benedictionem, hactenus semper dilatam, impetraret. 2. Ut loca utrimque occupata restituerentur, solaque Ceuta in Africa Hispano relinqueretur. 3. Ut in commercio Portugalli iisdem in Hispania privilegiis gauderent, quæ Anglorum natio haberet, vel quæ ipsi tempore Sebastiani Regis habuerant. &c. Obiit Joannes Ann. 1656.

¶ 12. Eodem anno, quo pater mortuus, filius Alphonsus VI. die 30. Nov. minorennis adhuc coronatur, interim matre tutrice regnum prudenter administrante. Quo tempore Hispani, cum ad montes Pyrenæos pacem cum Gallis excluso Rege Portugallia, adjectaque expressâ conditione, ne Rex Galliarum Portugallis assisteret, inissent, Portugalliam armis adoriebantur. Verum Portugalli vires alacres opposuerunt, & aliquot praeliis Hispanos ceciderunt. Tandem Anno 1668. cum Gallus invaderet Burgundiam, Hispanus pacem à Portugallis postulabat; quâ pacis transactione Rex Hispania, jus, quod in Portugalliam sibi esse contendebat, cessit & remisit. Interea Alphonsus cum adolevisset, administrationem Regni in se suscepit, ac Mariam Franciscam Isabellam Ducissam d' Aumale ex Gallia in conjugem duxit. Sed cum ipse nec Regno propter judicii ac mentis imbecillitatem par, nec matrimonio aptus esset, utroque excidit; Isabella monasterio se inclusit & separationem petiit ac impetravit.

¶ 13. Anno 1668. frater Alphonsi cujus natalibus & virtutibus sceptrum debebatur, quique nunc felicissime rerum potitior, Serenissimus PETRUS regnum adiit,

adiit, pariterque ad petitionem populi, ex dispensatione summi Pontificis Romani Isabellam sibi asseruit, qua filiam ei peperis Isabellam Mariam Josepham. Amor ingens subditorum est erga hunc Regem suum, quos vicissim Ille redamat, iisque parentis magis quam domini jure tam blandè justèque imperat, ut in Rege majestas ac amor, in subditis studia & obsequia cernent. Reginâ ante aliquot annos fato functâ, jam ad alias transit nuptias, & communi gentium voto publicâq; latitiâ, & congratulante terrarum orbe, Serenissimam MARIAM SOPHIAM ELISABETHAM Serenissimi Principis Electoris Palatini DN. PHILIPPI WILHELMI filiam, conubiali fœdere auspiciatissimo nunc sibi conjungit.

Quæst. I.

Ad §. I. verb. Rationes audire, ac de causa statuere. &c.

An ipse Rex dum vivit, in causa dubia successionis sit judex competens, an populus? Variè equidem inter gentes id disputatum agitatumque in summis orbis Imperiis fuit. In Persarum Imperio litem de Imperio inter filios à Dario Patre & Rege Herodotus; lib. 17. in Princ. à Darii fratre Artapherne Justinus; lib. 2. cap. 10. à populo, Plutarchus de Amor. frat. decisam refert: nisi id ita concilietur, quòd alter mediatoris, alter patris ac regis vices gesserit, populusque id probaverit. Eadem quæstio recurrens inter Cyrum & Artaxerxem Mnemona à patre rege definita dicitur apud Plutarch. in Artaxerxe. quanquam postea nihilominus res bello commissa fuerit. Plutarch. ibid. Cùm post Euphaëm Messeniorum Regem dubium esset, quis ex regia Æpyditarum domo succedere deberet, ipse Rex vivus cognoscendi ea de re potestatem populo dedit, uti ex Pausan. citat Grot. de I. B. & P. lib. 2. cap. 27. In Ægypto Ptolomæum filio natus minimo regnum contra jus gentium tradidisse, ejusque rei populo rationem reddidisse ait Justin. lib. 16. cap. 2. In Anglia Elisabetham in senatu ordinum Reginam declaratam

claratam dicit Camdenus *in hist. Elis. part. 1. in princ.* causam-
que Reginae Scotorum Mariae itidem apud Ordines tractatam
narrat idem Camdenus *part. 2. ann. 1571.* De successione
Henrici IV. causam prolixè agitatam fuisse in Comitibus Pa-
risiensibus recenset Thuan. *hist. lib. 105.* Martino Rege A-
ragoniae defuncto, cum plures de regno acriter contenderent,
partim Juri, partim Theologi arbitri electi, & tamdiu arci in-
clusi sunt, donec de Rege convenit. Marian. *lib. 19. in fin.*
Atque ex hac ipsa varietate potius apparet, neque Regi, ne-
que populo, neque conventui ordinum hoc judicium pro-
prio jure atque ad illum effectum competere, ut eo judicio
partes efficaciter obligentur, nisi id jus eis reservatum vel legi-
timè quæsitum, vel compromissum in eos fuerit, cum & ipsa
causa successionis in Regno & ipsæ personæ, quæ Reges se esse,
summamq; potestatem habere perhibent, alium in se judicem
verum admittere salvâ prætensione suâ non possint. In al-
legatis verò exemplis magis id obtinuit veneratione Patris
aut Regis, quorum judicio ultrò sæpe ex pietate vel vere-
cundia defertur; quàm juris obligatione. Uti & in exem-
plo Angliæ successio Elisabethæ indubia fuit, nec sententi-
am de Regno, sed parendi promptitudinem hoc facto Ordi-
nes declararunt. In Scotia & Gallia res vi & bello potius,
atque inter civilia dissidia agebatur. In Aragonia commu-
ni placito in arbitros consensum fuerat. Atq; in specie
nostra Henricus in id intentus fuit, ut rationibus partium
auditis auctoritate sua, & persuasoria magis quàm decretoria
potestate, litem, si posset, componeret: quemadmodum et-
iam, partibus acriter dissentientibus atque ad alia remedia
provocantibus, laudabilis hic conatus Henrici effectu caruit.

Quest. 2.

Ad §. 3. verb. Patrem suum representantem. &c.

An jus representationis jure naturali quoque valeat in Re-
gnis?

gnis? Aff. idque non tantum in casibus juris civilis, sed omnibus, quibus successio jure naturæ defertur, Atq; huic fundamento innititur causa Henrici IV. in Gallia, qui patruo suo prælatus est. Ex eodem quoque principio dependet decisio quæstionis toties armis ventilatæ & duellis quoque commissæ, An nepos ex primogenito præferendus patruo suo? Quod omnino ex hac ratione asserimus.

Quæst. 3.

Ad eund. §. Verb. Præscriptio objici poterat &c.

An in possessionibus regnorum præscriptio locum habeat? n.
 Posse tandem objici aliquam præscriptionem etiam in possessionibus regnorum violentis sive bello apprehensis; quamvis multi insignes Autores contrarium sentiant, quorum præcipuum fundamentum est: quod usucapio sive præscriptio sit juris civilis, cum natura non præscripserit tempus 30. vel 100. annorum, vel quodlibet aliud, sed definitio illa certi temporis sit juris positivi: imò tempus per se nullam vim effetricem habet, sed est mera denominatio extrinseca, scilicet quantitas durationis: sed & quod in poenam negligentiae per præscriptionem auferantur dominia, merè juris civilis, adeoque tota præscriptio ejus juris, non verò juris naturalis est. Principes autem jure civili non obligari certum est. Verùm, licet illa 30. annorum vel alterius definiti temporis præscriptio non sit juris naturalis, nec Principes obliget, tamen præscriptionem aliquam jure naturali necessariam esse & dari assero; quoniam impossibile est sine præscriptione ullum dominium allegari seu probari posse, consequenter nullâ re jure uti possem, semper incertus de dominio. Est autem illud juris naturalis, sine quo finem sive jus à Natura in hanc terram sive res terræ nobis datum consequi non possumus; Unde dico, præscriptionem valere in Regnis sive inter Principes 1. quando aliquis possidet rem, & probari non potest

test sive non exstat memoria, quod à non domino acceperit, quæ vera quædam præscriptio temporis est, & ex temporis lapsu nascitur. 2. quando dominus sciens rem ab alio teneri tanquam domino, & cum potuit repetere non repetiit longo tempore, tunc silentium pro consensu est, & videtur rem habere pro derelictâ. 3. Idem valet, licet non possit repetere metu alterius potentia, hoc enim casu renuntiare videtur juri suo repetendi, cum potius vult rem in statu suo relinquere, quam arma subire & cum damno repetere (*vid. controuv. ad art. 2. §. 11. sup.*) quæ duæ posteriores non sunt species præscriptionis temporis propriè dictæ, scilicet quæ nascitur ex lapsu temporis, sed ex tacito consensu domini vim suam capiunt; uti hanc materiam optimè discussit Excell. Vir Dn. PRÆSES in Prælect. Jur. Nat. & Gent.

Quæst. 4.

Ad §. 4. verb. In favorem Principis Parmensis &c.

An Doctores Ticinenses justè pronuntiarint pro Parmensi contra Catharinam Bragantinam? R. disting. Si meram juris naturalis rationem inspicimus, dicendum videtur, jus illud succedendi, quod soror natu major Ducissa Parmensis, præ sorore minore Ducissa Bragantina ab ipso momento nativitatis habuit, cum omni suo eventu ac prærogativa jure naturali devolutum fuisse in ipsius filium Rainutium, in eoq; durasse matre etiam mortuâ; Atque ex hoc jure Ticinensium sententiam pro Parmensi esse veriore. Verum, positâ lege Portugalliæ, quod extraneis sint præferendi indigenæ, nisi illi beneficium indigenatûs, seu naturalisationis, ut vocant, acceperint, in hoc casu cum Conimbricensibus statuo contra Ticinenses. Etenim per conciusum in Comitibus Portugalliæ Lamecensibus, foeminam extero Principi nubentem (quod prædicti Rainutii Ducis Parmensis mater fecerat) à Regno excludi, statutum est.

Ad 9. 10. verb. Philippi VVilhelmi Serenissimi Electoris Palatini filiam connubiali fœdere &c.

Quale matrimonium optandum & eligendum sit à Principe?
Resp. Id apud Tacit. 12. *Annal. in princ.* traditur ubi cùm in Curia ageretur de nuptiis Claudii Imperatoris, & uxore tanto Principe digna eligenda; vitellius tria respicienda publicè præfabatur: *Nobilitatem, fœcunditatem, sanctimoniam.* Quæ omnia auspiciatissimis hisce ac Regiis nuptiis, quæ Lusitaniam ac Palatinatū jungunt, apprimè conveniunt. Sive enim de *Nobilitate* quærat, quæ unquam in terrarum orbe Nobilitas major fuit quàm Caroli Magni & prisce illius Salicorum generis, ex qua genuinæ originis luce ac radiis familia Palatina profuspiam ducit; hodieq; generis sui claritudinem cum ea, quæ totius orbis summa ac maxima est, Austriacam dico, ejusq; ac orbis capite, gloriosissimo ac invictissimo Leopoldo, triumphatore felicissimo, auspiciatissima affinitate miscet. Sive de spe *fœcunditatis* deliberetur; sive deniq; de insigni *Pietate*: utraque conspicua fiet exemplo Serenissimorum parentum: Illam ex tot illustribus eorum generationibus percipe, hanc ex moribus: fortes & boni creantur fortibus & bonis. Fœcunditatis omina ubiq; gens Palatina præbuit, hodieque adeò præbet, ut quasi gentile serenissimæ hujus familiæ bonum ea videatur. Probitatis verò Pietatisq; fidem facit tam sollicita Serenissimorum parentum educatio, quæ ex tanto numero in nullo Serenissimorum liberorum fefellit. Utriusque verò documentum omnium illustrissimum dat Gloriosissima Augusta, Regiæ hujus sponsæ soror germana, cùm pariendi felicitate, tùm incomparabili in Invictissimum suum Leopoldum obsequio. Sic igitur esto, sic erit Regia quoque hæc sponsa Serenissimo suo P E T R O Serenissima P E T R A, domusque ac Regni ipsius munimentum firmissimum.

*Ad §. eund. verb. connubiali fœdere auspiciatissimo
 nunc sibi conjungit.*

*An matrimonium adhibitis solennitatibus solitis per legatum
 contractum, plenum matrimonii effectum habeat. Aff. cum
 solus consensus in nuptiis omni jure etiam Canonico suffi-
 ciat. Vid. c. 1. & pass. tot. quaest. 2. caus. 77. Quæ itaq; huic
 consensui, qui solus sufficit, accedunt solennitates, non mi-
 nuunt sed augment consensûs ac propositi constantiam, vin-
 culum matrimoniale magis ligant. Unde in quibusdam
 Imperii locis tales solennitates, id operantur, ut pacta
 dotalia vim & effectum habeant, perinde ac in consumma-
 to matrimonio. Quin conjugium hoc & legitimum &
 ratum dici potest, arg. c. 17. q. 1. caus. 28. etsi voto solenni
 dirimi Jure Canonico possit. c. 3. & pass. X. de convers. con-
 jug. Fuitque ea quæstio agitata inter Maximilianum I. Imp.
 & Carolum regem Gallia, in nuptiis Annæ Britannicæ, cum
 qua Maximilianus per legatum additis solennitatibus soli-
 tis nuptias contraxerat.*

Sectio II.

Sectio II.

Exhibens Justitiam belli & Pacis fundatam

In

Historia Politica & civili Regni Portugalliæ

Ex Dammiano à Goës, Botero, Resendio, Marinæo Siculo,
Nicolao d'Oliveira, Conestagio, &c.
desumptâ,

Art. I.

De

Legibus fundamentalibus Regni Portugallici.

I.

Prima propè regni Portugallici incunabula à legibus cæperunt, & pariter Reges ac leges Portugallia accepit. Cùm enim Alfonsus Henrici Lotharingici filius ut dictum sect. I. art. I. ante initam cum regibus Maurorum pugnam Rex proclamatus à militibus, indeque prælio commisso feliciter hostes suos devicisset, prima à prælio cura ejus fuit, ut certis legibus novum Regnum formaretur. Diploma igitur datum fuit in prima ejus congregatione, Ann. MCXLI. in quo leges lata & actum fuit de præcipuis Regni aliisque majoris momenti

momenti negotiis. Atque hoc legum diploma, prout editum invenitur apud Joannem Caramuelem lib. 2. art. 4. antiquitatis sua, quam ipsa neglecta Latinitas prodere videtur, veneratione apponendum hic duxi; idque ita se habet. In nomine sanctæ & individuae Trinitatis, Patris, & Filii, & Spiritus Sancti: Trinitas inseparabilis quæ nunquam separari potest. Ego Alfonsus Comes Henrici & Reginae Tareja filius, Magnique Alfonsi Imperatoris Hispaniarum nepos, ac pietate divinâ ad regium solium nuper sublimatus, convocavimus Regni Proceres istos &c. ¶ 2. Et magna multitudo aderat congregata Lamegi in Ecclesia sanctæ Mariæ Almacave, seditque Rex in solio regio sine insigniis regis, & surrexit Laurentius Venegas Procurator Regis & dixit. Congregavit vos Rex Alfonsus, quem vos fecistis in Campo Auriquio, ut videatis bonas litteras Domini Papæ, & dicatis si vultis quod sit ille Rex. Dixerunt omnes; Nos volumus quod sit Rex. Et dixit Procurator: Si ita vultis date ei insigne. Et dixerunt omnes; demus in Dei nomine. Et surrexit Archiepiscopus Bracarensis, & tulit de manibus Abbatis de Laurbanocoronam auream magnam cum multis Margaritis, quæ fuerat de Regibus Gothorum, & posuerunt illam Regi. Et Dominus Rex cum spata nuda in manu sua, cum qua ivit in bello, dixit: Benedictus Deus qui me adjuvavit. Cum ista spata liberavi vos & vici hostes nostros, & vos me fecistis Regem & socium vestrum. Siquidem me fecistis Regem, constituamus leges, per quas terra sit in pace. Dixerunt omnes; volumus Domine Rex, & placet nobis constituere leges, quas vobis benè visum fuerit, & nos sumus omnes cum filiis, filiabus, neptibus & nepotibus ad vestrum mandare. Vocavit citius Dominus Rex Episcopos, viros Nobiles & Procuratores Civitatum & dixerunt inter se: faciamus in principio leges de hereditate regni. Et fecerunt istas sequentes. ¶ 3. Vivat Dominus Rex Alfonsus & habeat Regnum. Si habuerit

filios varones (id est, masculos) vivant & habeant Regnum, ita ut non sit necesse facere illos de novo Reges. Ibunt de isto modo. Pater si habuerit Regnum, cum fuerit mortuus, filius habeat, postea nepos, postea filius nepotis, & postea filii filiorum in secula seculorum per semper. ¶ 4. Si fuerit mortuus primus filius vivente Patre Rege, secundus erit Rex; si secundus, tertius; si tertius, quartus: & deinde omnes per istum modum. ¶ 5. Si mortuus fuerit Rex sine filiis, si habeat fratrem sit Rex in vita ejus: & cum fuerit mortuus, non erit Rex filius ejus si non fecerint eum Episcopi & Procurantes & Nobiles curia Regis; si fecerint Regem, erit Rex: si non fecerint, non erit Rex. (NB. Quisquis verò sit posteriorum verborum sensus, usu certè immotaq; Regni observantiâ omnes cognati suo jure succedunt, ut nunquam opus sit nova electione; Ita post mortem Joannis II. Sebastiani, Henrici II. semper successores suo jure regnum ambiverunt, nec unquam iis, etsi omnes ultra fratrum gradû essent, hoc jus oppositû fuit: frustra q; fuisset controversia illa, in sect. 1. art. 2. exposita, si jus id dependisset ab electione.) ¶ 6. Dixit postea Laurentius Venegas, Procurator Domini Regis, ad Procurantes, Dicit Rex, si vultis quod intrent filias ejus in hereditatibus regnandi, & si vultis facere leges de illas? & posteaquam altercaverunt per multas horas, dixerunt: Etiam filia Domini Regis sunt de lumbis ejus & volumus eas intrare in Regno & quod fiant leges super istud. Episcopi & Nobiles fecerunt leges de isto modo. ¶ 7. Si Rex Portugallia non habuerit masculum, & habuerit filiam ista erit Regina, postquam Rex fuerit mortuus de isto modo. Non accipiet virum nisi de Portugal: Nobilis, & talis non vocabitur Rex nisi postquam habuerit de Regina filium varonem; & quando fuerit in congregatione maritus Regina, ibit in manu manca (id est, sinistra) & maritus non ponet in capite coronam Regis. ¶ 8. Sit ista lex in sempernum, quod prima filia Regis accipiat maritum.

maritum de Portugalle, ut non veniat Regnum ad estraneos: & si casaverit cum Principe estraneo non sit Regina, quia nunquam volumus regnum nostrum ire for de Portugallensibus, qui nos suâ fortitudine Reges fecerunt, sine adiutorio alieno per suam fortitudinem & cum sanguine suo NB. (Hanc Regni legem antiquissimam Ao. MDCLXXIX, cum cogitaretur de moderna Infanta Portugalliæ desponsandâ, abrogatam esse, lego apud Beckman, in Hist. orb. terr. p. m. 474.) ¶ 9. Iste sunt leges de hereditate Regni nostri, & legit eas Albertus Cancellarius Domini Regis ad omnes, & dixerunt: bona sunt, iusta sunt, volumus eas per nos & per semen nostrum post nos. ¶ 10. Et dixit Procurator Domini Regis, dicit Dominus Rex: vultis facere leges de nobilitate & iustitia? & responderunt omnes: Placet nobis, sit ita in Dei nomine & fecerunt istas. ¶ 11. Omnes de semine Regis & de generationibus filiorum & nepotum, sint nobilissimi viri, qui non sunt de Mauris & de infidelibus Judæis, sed Portugallenses. Qui liberaverint personam Regis, aut ejus pendonem, (id est, vexillum) aut ejus filium vel generum in bello, sint nobiles. Si aliquis comprehensus de infidelibus mortuus erit propter quod non vult esse infidelis, sed stat per legem Christi, filii ejus sint nobiles. Qui in bello mataverit (id est, occiderit) Regem inimicum, vel ejus filium, & gancaverit (id est, acceperit) ejus pendonem, sit nobilis. Omnes qui sunt de nostra curia & fuerunt de antiquo nobiles, sint per semper nobiles. Omnes illi qui fuerunt in Lide (id est, pugna) magna de Campo d' ouriquio, sint tanquam nobiles & nominentur mei vasalli per totas generationes. ¶ 12. Nobiles si fugerint de Lide, si percusserint cum spata aut lancea mulierem, si non liberaverint Regem aut filium ejus, aut pendonem pro suo posse in Lide, si juraverint falsum testimonium, si non dixerunt veritatem Regibus, si malè falaverint (id est, locuti sint) de Regina, & filiabus ejus, si fugerint ad Mauros, si furtaverint de alienis,

*si blasphemaverint ad JESUM Christum, si voluerint ma-
 tare Regem, non sint nobiles illi neque filii eorum per semper.*
¶ 13. Iste sunt leges de nobilitate: & legit eas Cancellarius
Regis Albertus, & dixerunt: bone sunt, iuste sunt, volumus
eas per nos & per semen nostrum post nos. ¶ 14. *Omnes*
de Regno Portugalle obediant Regi, & Alvazilibus locorum qui
fuerint ibi per (id est, pro) nomine Regum, & isti iudicabunt
per has leges iustitia. ¶ 15. *Homo si furtaverit per prima*
vice, & secunda, ponant eum medium vestitum in loco per ubi
omnes vadunt; si magis furtaverit, ponant in testa (id est, ca-
pite) latronis signum cum ferro caldo; si magis furtaverit, mo-
riatur; & non matabunt eum sine iussu Domini Regis. ¶ 16.
Mulier si fecerit malfairo (id est, adulterium) viro suo cum
homine altero, & vir ejus accusaverit eam ad Alvazil, & si
sunt boni testes, cremetur cum igne, cum dixerint totum ad Do-
minum Regem, & cremetur vir de malfairo cum illa. Si ma-
ritus non vult quod cremetur mulier de malfairo, non cremetur
vir qui fecit malfairo, sed vadat liber; quia non est lex vivere
illam & matare illum. ¶ 17. *Si aliquis occiderit homi-*
nem, sit quis est; moriatur pro illo. Si quis sforciaverit virgi-
nem nobilem, moriatur, & totum suum avere (id est, omnia
bona) sit de virgine sforciata. Si non est nobilis, maritentur
ambo, sive homo nobilis sit, sive non sit. ¶ 18. *Quando*
aliquis per vim gancaverit (id est, ceperit) avere alienum, va-
dat querelosus ad Alvazir & ponat querelam, & Alvazir resti-
tuat illi suum avere. ¶ 19. *Homo si fecerit roxum (id est,*
vulnus) cum ferro moludo (id est, acuto) vel sine illo, vel
dederit cum lapide vel ligno tronculo, faciat illum Alvazir
componere damnum & pechare (id est,olvere) decem morabi-
tinis. ¶ 20. *Homo qui fecerit injuriam Alvazile (id est, Præ-*
tori) AlvaZaide, homini misso à Domino Rege, vel etiam Sai-
one, si percusserit, assignetur cum ferro caldo, si non pechet 50.
morabi-

morabitinos & componat damnum. §. 21. *Ha sunt leges justitiae: & legit eas Cancellarius Regis Albertus ad omnes, & dixerunt: bona sunt, iusta sunt, volumus eas per nos, & per semen nostrum post nos.* §. 22. *Et dixit Procurator Regis Laurentius Venegas: vultis quod Dominus Rex vadat ad cortes Regis de Leone, vel det tributum illi, aut alicui persona for (id est, præter) Domini Papa, (Marian. l. 10. c. 20. ait, se nescire an hoc tributum solverint Lusitani primis temporibus, sua autem & majorum ætate fuisse immunes. Caramuel verò in Philip. prud. L. 5. Disp. 5. solvisse inquit usque ad Alfons. III.) & omnes surrexerunt & spatis nudis in altum dixerunt: Nos liberi sumus; Rex noster liber est manus nostræ nos liberaverunt, & Dominus Rex; Qui talia consenserit, moriatur, & si Rex fuerit, non regnet super nos. Et Dominus Rex cum corona iterum surrexit & similiter cum spata nuda dixit ad omnes: vos scitis quantas lides fecerim per (id est pro) vestram libertatem; testes estis, testis brachium meum, & ista spata, si quis talia consenserit, moriatur, & si filius aut nepos meus fuerit; non regnet; & dixerunt omnes; Bonum verbum. Morientur: Et Rex si fuerit talis, quod consentiat Dominum alienum, non regnet. Et iterum Rex, ita fiat.*

Quæstio I.

Ad §. 2. Verb. Nos volumus quòd sit Rex.

Cujus sit Reges facere? Resp. 1. Liberi populi in seipsum; quia summam potestatem plenissimo jure habet, eamque transferre in principem titulo regio vel simili potest; uti populus Romanus lege Regia omnem potestatem suam Principi & in Principem contulisse dicitur. *l. 1. ff. de Const. Princ.* 2. Superior potestas, cui imperium universalius competit v. g. Imperator, potest inferius territorium erigere in Regnum,

38

vel ex Principe inferiore Regē facere. Ita Ottō III. Bolēslāum Po-
loniæ Principem, Regem creavit. Henricus V. Cæsar in Vra-
tislāum, deinde Fridericus Barbarossa in Vratislāum, deniq;
Philippus Cæsar in Premislāum, cū omnes saltem Boē-
miæ duces essent, Regiam dignitatem contulit, quæ in duo-
bus prioribus tantū personalis fuit, nec in successores, qui
duces saltem fuerunt, continuavit; at Premislaus ad suc-
cessores suos insignia Regiæ dignitatis transmisit. 3. Is
quoque, qui cum summa potestate, sed inferiore titulo,
v. g. Comitis, Ducis, populo præest, sibi ipsi Regium titulum,
consensu saltem civium suorum, assumere potest. Ita Ari-
stobulus primus ex Assamoneorum genere Regiam in Judæ-
os potestatem cum Regio titulo induit. *Joseph. Antiq. lib.*
13. cap. 19. Et inter Aragoniæ Comites primus Sanctius II.
anno Christi 901. vel, ut alii, Ramirus Regia insignia susce-
pit. Hac quoque ratione optima Alfonsus Portugalliæ fa-
sces Regio jure, omnium unanimi consensu, tum cū pa-
triæ libertatem ab hostibus vindicabant, adeptus est.

Quest. 2.

Ad eund. §. Verb. Et fecerunt istas sequentes.

An leges Portugalliæ, quæ sequuntur, justæ sint? Resp. Eas
omnes ac singulas justas, nullamque naturali æquitati adver-
sam esse, defendimus.

Quest. 3.

Ad §. 7. Verb. Ista erit Regina.

An fœmina jure naturali succedant in Regnis? Neg. sed tum
demum cum expressa conventionē, aut consuetudine rece-
ptum est, ut hic. Nam pace & bello rempubl. regere ac
defendere naturā virile officium est: quam in rem graviter
differit Cato apud Liv. *lib. 34. c. 2.* cū legem Oppiam con-
tra matronas defenderet. Hinc, cū Cleopatra de regno
Ægypti

Ægypti cū fratre Ptolomæo contenderet, provocavit ad specialem Ægypti consuetudinem, apud Lucan, lib. 10. ubi Cæsarem ita compellat:

*Non urbes prima tenebo
Fœmina Niliacas; nullo discrimine sexus
Reginam scit ferre Pharos.*

Eandemque peculiarem consuetudinem in Britannis notat Tacit. *in vit. Agric.* quòd sexum in Imperiis non discernant. Prudenter igitur lege certa id hic cautum est.

Quæst. 4.

Ad §. 12. Verb. Nobiles si fugerint de Lide &c.

Quibus de causis amittatur nobilitas? Resp. 1. Nobilitas amittitur per infamiam & vitæ turpitudinem, quia nulla potest subsistere vera nobilitas absq; bene meritis ac honestate; quin jure naturali nulla est nobilitas, quàm quæ ex meritis ac virtute resultat juxta illud Juven.

Nobilitas sola est ac unica virtus;

Neque illam recuperat, licet ad meliorem frugem redeat probrosus ille & infamis nobilis, nisi specialiter à Principe restituatur. Resp. 2. Ingressus in monasterium sive assumptio ordinis Religiosi nobilitatem non tollit. Tiraquell. *in Tract. de nobilitate.* Licet dignitas Regalis, Ducalis &c. per vitam monasticam amittatur, quia territorio cohæret. Resp. 3. Officium Procuratoris nec jure civili aliquid nobilitati derogat. Hodiernis quoque moribus idem omino asserendum est, cū in judicio camerali & aliis benè constitutis tribunalibus honestum omnino sit officium Procuratorum. Resp. 4. Ars medicinæ, Astrologiæ &c. non derogat nobilitati; nam scriptura asserit, medicum esse honorandum propter necessitatem; imo Christus dicit se esse medicum, & ipse multos sanavit; Et multa exempla Pontificum ac Regum sunt, qui medici fuerant. Resp. 5. Agricultura nobilitati non

non derogat, licet nobilis ipse manum stivæ admoveat.
 Resp. 6. Artes sordidæ ac viles derogant nobilitati, si nobilis illas per se exerceat, si verò per alios, non statim nobilitas intelligitur amissa: neque hic valet regula vulgaris, quod quis facit per alium hoc ipse fecisse censendus est. Quod si tamen nobilis deinde ab arte vili desistat, putant recuperati dignitatem; quod nobis non videtur. De aliis vid. Tiraquell. *Tract. de Nobil.*

Quæst. 5.

Ibid. verb. Neq; filii eorum per semper.

An ob delicta parentum puniri possint liberi? Resp. Neg. et si Deus dicatur punire peccata parentum in multas generationes; Et in crimine læsæ majestatis à parentibus commisso priventur liberi nobilitate, bonis &c. Nam ad 1. Dico, hanc non esse pœnam, sed instar calamitatis naturalis, adeoque huc non pertinet: nam pœna est privatio boni ob delictum, liberi autem hoc casu nil deliquerunt; imò liberi illi non privantur jure suo per Deum, nam respectu Dei nil nostrum est: Ergò respectu liberorum pœna non est, sed merus casus sive fors humana, ut naturâ suâ non plus habeant quàm si pater ab initio pauper fuisset, vel ipsi bona naufragio amisissent, vel surdi ac cæci nati essent: illa enim cuiq; innocentissimo contingere possunt, quia omnia fiunt ex dispositione summi Arbitri qui voluntate sua omnia moderatur. Ad 2. Dico, Hæc eadem applicantur aliquatenus ad leges humanas, v. g. in crimine læsæ majestatis; nimirum Princeps potest alicui ea quæ ex jure quocunq; habet, auferre duobus casibus, scilicet vel in pœnam, vel in utilitatem Reipublicæ. Ergò licet liberi hoc casu nil deliquerint, tamen Princeps potest eos privare nobilitate, bonis exuere, patriâ expellere, ob utilitatem Reipublicæ, ut Respublica sit secuta: pauperes enim tantum latrant non mordent. Sed quid de infamia,

mia, an infames esse debent proditorum liberi? Resp. Affirm. scilicet debent esse infames quoad effectus civiles, quemadmodum spurii, lictores lictorumque liberi, et si leviori maculâ, notantur.

Quæst. 6.

Ad §. 15. Verb. si magis furtaverit &c.

An pœna mortis in furem possit constitui? Negat Scotus, eò quòd inter bona temporalia & vitam hominis nulla sit proportio; sed affirmat Molina, cum quo sentio, quoniam non attendenda proportio inter pœnam & rem ablatam, sed proportio inter pœnam & malitiam, quæ judicio & arbitrio potestatis Politicæ in quolibet loco dignoscitur, & pro genio cujusq; populi definitur, proindeque pœna pro modo contumaciæ ad mortem quoque extendi potest.

Art. II.

De

Modo gubernationis & administratione justitiæ, prout traditur ab iis, qui initio citati sunt.

1.

Portugallia regimen, non minùs quam reliquarum Hispaniarum, Regium est & Monarchicum, licet legibus Regni fundamentalibus (ut cæterorum regnorum Europæ) restrictum. Quin & cum consensu Procerum Rex leges universales condit, fœdera ac bella decernit, & collectas novas imponit, ita ut summa potestati nihil inde delibetur, cum & cætera Majestatis jura solus exerceat. Collationem beneficiorum in Portugallia habet Pontifex Romanus, jus nominandi verò est penes Capitulares: paucis tamen abhinc annis modernus Rex Portugallia à curia Romana impetravit, ut tertiam partem reddituum Episcopaliū totius regni ex proprio arbitrio conferre possit cuilibet, V. G. ministris suis, aliisque benè meritis, eorumve filiis aut cognatis. §. 2. Provincia extraneæ ad Portugalliam pertinentes, administrantur per vice-Reges, qui aliquando Archiepiscopali vel

F

Episco-

Episcopali dignitate sunt ornati, quò subditi eorum dignitatem & autoritatem obedientiâ suâ magis venerentur; Prorex ditionum Americanarum residet in Brasilia: Et India Orientalis suspicit Palatium Goanum. Minoribus vero Provinciis Asia & Africa præsunt Gubernatores: qui partim Regi immediatè, partim Proregibus subsunt: Ut plurimum verò Gubernatorum istorum officium non durat ultra triennium; quo saluberrimo consilio ac statuto Portugallia prudentissimum veterum Romanorum morem imitatur, plurimisque periculis ac difficultatibus obicem figit. §. 3. Aula Regia Portugallie magno numero magnatum, V. G. Ducum, Marchionum, Comitum & Nobilium, qui Regi sunt à servitio repleta est. Ex Regni vero consuetudine Rex non nisi indigenas ministeriis suis aliisque officiis adhibet; quæ consuetudo sæpè egestati Nobilium aliorumque honoratorum virorum consulit: Nam cum sæpius statum conditioni ac natalibus suis convenientem sustinere non possint, litteras provisionales, ut vocant, quibus officium gubernationis in India, aliudve munus ipsis conferatur, ex quo non exiguam pecunie summam sine cuiusquam detrimento obtinere possunt, à Rege impetrant. vid. sect. 3. Art. 1. §. 2. §. 4. Regiam autem aulam comitantur aliquot tribunalia, quorum rationem & ordinem ex usu sui temporis (quod recens est & in regimen Ioannis IV. incidit, quem modernus Rex Serenissimus parentem habuit) Autor Comment. de Regis Portugallie Regnis & opibus his verbis recenset: Primum & principale appellatur tribunal Relationum, & domus supplicationum, vulgò Caza de supplicaçon: cujus officiales reliquos omnes auctoritate superant; ij jam in civitate Vlyssipponensi fixas habent sedes. Constat autem hoc tribunal decem iudicibus, quos vulgò vocant Desembar-gadores, duobus Corregidoribus in causis criminalibus, totidemque in civilibus; duobus iudicibus, qui de causis Fiscalibus & vectigalibus corona cognoscunt; quatuor auditoribus, qui de sententiis criminalibus iudicant; uno Procuratore Fisci, binis vectigalium, uno iudice Cancellaria, uno Promotore ut vocant justitia, & quindecim Desembar-

sembargadoribus extraordinariis, uno sollicitatore justitiae, octo scribis appellationum, uno distributore, uno thesaurario depositorum in curia, aliquot praconibus, & quadraginta ut plurimum Procuratoribus litteratis; denique, uno Praeside, qui ex majoribus proceribus Regni assumitur, & vulgò Regedor de Justitia appellatur. Porro Desembargadores hi cognoscunt de omnibus causis quae per appellationem ad ipsos devolvuntur à tribunali Portuensi, quae superant valorem centum mill. rees in bonis mobilibus, & octingenta mill. in bonis fundi, praeterea de causis, quae ad ipsos deferuntur à judice novarum assessorum tribunalis Portuensis, quae praedictum valorem excedunt; denique, de ceteris quae ab aliis tribunalibus ad ipsos deferuntur. Habet denique hoc tribunal unum Cancellarium, qui sigillum suum omnibus sententiis appendit, & de erroribus scribarum, eorumque stipendiis cognoscit.

§. 5. Alterum tribunal appellatur Caza de civil, id est, rerum civilium, quod cum diu in civitate Olisiponensi fuisset, Philippus I. Portugalliae Rex ad oppidum Portuense transtulit: auctis stipendiis non modo hujus tribunalis judicum, sed & superioris, ut cum majore integritate singulis justitiam ministrarent. Constat autem duplo pluribus officialibus quam prius: iudicant hi de omnibus causis, quae valorem centum mill. rees in rebus mobilibus, aut octingenta mill. in rebus fundi non excedunt.

§. 6. Est & tertium Tribunal majoris, quam duo superiora, auctoritatis, quod appellant Desembargo de Paco, id est palatii; quod constat uno Praeside è principa nobilitate, quinque Desembargadoribus, septem scribis, aliisque minoribus ministris; hoc tribunal semper aulam Regiam comitatur, & supremam obtinet jurisdictionem. Nam & appellationes concedit iis, quorum causa jam à superioribus tribunalibus judicata fuere, & causam in judicio à novem Desembargadoribus denuò cognoscendam committit. Itemque in omnium totius Regni judicum actiones inquirit & coram se earundem rationem jubet reddere, si quisquam se ab

ipsis injustè gravatum aut oppressum in iudicio conqueratur. Idem & privilegia omnia quæ à Rege petuntur, promulgat, legitimos declarat, de adoptionibus & aliis donationibus facit fidem; fama & honoribus restituit: iudicio ordinariorum electiones confirmat: possessiones rerum aut conservat, aut in easdem restituit; vindicias dat secundùm libertatem, & ætatis privilegia concedit: homicidis & aliis condemnatis veniam potestate regiâ indulget; de controversiis inter duo superiora tribunalia cognoscit: denique Rex communicat huic tribunalii omnes casus iustitiæ & jurisdictionis, quæ incidere solent. §. 7. Est & aliud Tribunal per magnæ dignitatis, licet non tantæ ac præcedens, cujus iudices cognoscunt & judicant de omnibus causis, quæ ad Coronam pertinent, sive Rex actor sit, sive alii qui quid à Rege in iudicio petant. Præterea est & Cancellarius major qui aulæ sive Palatii appellatur, qui jurisdictionem habet in omnes Curia scribas, & sigillum custodit, quod omnibus omnium tribunalium sententiis subnecti solet. Idem & donationes Regias sigillo munit. §. 8. In eadem aula quoque Tribunal est quæstorium, ipsi vocant de Fazenda, quod constat tribus proceribus principalibus qui vedores da fazenda, id est, Quæstores ararii appellantur, & totidem iudicibus, qui conjunctim cognoscunt & sententias ferunt de omnibus causis, quæ ararium Regis spectant: nam & patrimonii regii, & reddituum atque vectigalium rationem habent, tam intra regnum, quàm extra in ditionibus quæ Corona sunt acquisitæ; & dant operam, ut non modo Regi de iis quæ ipsi debentur satisfiat, sed ut ipse quibus debet, satisfaciat. Illi autem vedores maximæ sunt dignationis, tum propter eminentiam earum causarum quas tractant, tum quia ferè consilarii sunt regii, eique non modo in ararii rebus, sed & omnibus quæ regimen regni principale concernunt, inserviunt. §. 9. Præter hæc Tribunalia est hic Consilium quod vocant Statûs, in quo sunt persona prosapia & nobilitate eminentes

nentes, sed numero indefinito pro ut Regi placuerit, in quo principalia negotia pertractantur, quæ regimen concernunt, & bellum juxta atque pacem. Ad eosdem & presentatio pertinet omnium Archiepiscopatum, Episcopatum, Abbatiarum & commendarum tam in ipso Regno, quam in provinciis Corone bello acquisitis. §. 10. Hujus tribunalis caput, appellatur quæstor maximus, vulgò contador major, qui rationes inter inferiores rationales distribuit, qui ferè sunt duodecim; scriba autem illis serviunt sedecim, & alii ministri inferiores. Hoc Tribunal in sumptuoso edificio celebratur, quod Caza dos contos vocant. §. 11. Juxta hanc rationalium domum visitur alterum magnificum edificium, quod vocant Alfandega, id est, domus publica mercium vectigalium. Id constat partibus quatuordecim, quarum una dicitur menza do despacho de Madeira, ubi vectigal sive portorium solvitur pro materie, qua foris importatur. Altera dicitur menza do despacho dos portos secos; &c. Vid. prædict. Aut. excujus tempore adeò recenti non multum fortè hæc immutata sunt.

Quæst. I.

Ad §. verb. Regium est & monarchicum.

An Regnum Portugallia sit merè monarchicum, an verò mixtum cum Aristocratico seu populari? Dubium id inde fieri posse videtur, quoniam Art. præced. §. 2. Alfonsus dicit: vos me fecistis Regem & socium vestrum. Unde argui posset, regimen illud non esse merè monarchicum, sed Regem in societatem regiminis solummodò esse assumptum. Item ex eò, quòd leges populi voluntate latæ, aliaque nonnulla Procerum consensu fieri dicuntur. Vid. h. art. 1. Verum his non obstantibus formam regiminis Portugallici esse tantum Monarchicam dicimus: quoniam penes Regem arbitrium est & vis & norma jubendi. Illa verò

populi Regem & legem approbantis voluntas pertinuit ad regnum ejusque statum constituendum : quippe in constituendo legibusque armando novo regno populus concurrebat; & Alfonso melius tutiusque visum fuit, in tanto negotio consensum civium requirere, ut juris illa constitutio non modò ut lex superioris, sed & ut conventio publica universi regni valeret; sed nec desinere summam potestatem & regimen verè Monarchicum statuimus, etsi omnia cùm consensu Ordinum fierent. *Quest. 2.*

Ad §. 5. Verb. Homicidis & aliis condemnatis veniam potestate regia indulget.

An ius aggratiandi locum habeat in homicidio? Neg. de homicidio doloso, quia id jure naturali capitale est, de quo nemo in terris dispensare potest. Hinc Israëlitis, etsi liber populus, & cum summa potestate erant, prohibitum tamen est gratiam facere homicidis dolosis, *Deut. 19. v. 13. Num. 35. v. 32. & seq.* unde Ludovicus pius veniam, quàm jam dederat melius edoctus revocavit *Heig. p. 2. quest. 24. n. 32.* Et Carolus V. cùm potestatem dispensandi daret, excepit semper hoc crimen. Atq; hoc ita decisum est, cùm Ferdinandus I. Imp. Comiti de Titionibus rogatu Principum remittere supplicium vellet, Senatusq; Mediolanensis, cui causam delegaverat, responderat, id in crimine dolosi homicidii fieri non posse, Successor ipsius Maxim. II. rescripsit Senatui 1. Oct. 1564. ut citra dispensationem jure ageret. *Vid. Bod. de Republ. l. 1. c. ult.*

Quest. 3.

Ad §. 6. Verb. Sive Rex actor sit, sive alii, qui quid à Rege in judicio petant.

An Rex vel ipsius Curia in causis ipsius Regis cognoscere & judicare possit? R. 1. Posse in causis publicis Regis, seu ipsius Regni, quia hæc propria regis causa non est, quia non jure privato, sed jure officii ea res ad ipsum spectat. *arg. l. §. 11. ff. quando.*

ff. quand. appell. adeoque non magis propria hæc ipsius causa, ipseque suspectus in ea videri potest, quam si magistratus cognoscit in causa, quæ ad ipsius officium seu jurisdictionem pertinet. *R. 2.* In causis verò privatis ipse quidem Judex non est; id enim repugnat; sed tamen nec judicem alium in causa habet, quam summa potestas non admittit. Solet igitur ultro causam submittere iudicio Curiae suæ vel magistratus ordinarii, sententiamque sponte sequi, *juxta l. 4. C. de legit. &c.* Vel legem generalem dicere, unde causa propria simul legem accipit. Ita Tiberius in causa servi sui Parthenii, qui putabatur esse liber, legem generalem fecit, ut hoc casu hereditas æquis partibus dividatur inter dominum servi, & substitutum *l. 41. ff. de vulg. et pup. subst. vid. Disp. de iud. in propr. caus.*

Quest. 4.

Ad §. 8. verb. qui conjunctim sententias ferunt &c.

An si quis ex collegis absit, eorum jus pertineat ad presentes?

Affirm. ratio est, quia hoc ipso dum absunt, neque contrarium denuntiant præsentibus, eorum sententiis subscribere videntur, ac proinde jus suum tacite in eos conferunt. Secus est si plures condomini sint, qui communem jurisdictionem habent v. g. tres Principes qui unum territorium possident, illi enim non faciunt collegium, nec habent unam omnes jurisdictionem insolidum, sed singuli jurisdictionis partem pro indiviso, adeoque major pars non prævalet, sed omnes adesse & consentire debent, potiorque est conditio prohibentis. Vel uno igitur contradicente res in statu suo manet & nihil fit; ratio est, quoniam nemo potest disponere de parte alterius, quòd tamen hoc casu fieret, nam quævis particula etiam minima istius rei communis est, licet fortè inæqualiter. Unde sequitur, eum qui disponit de parte rei communis, disponere de parte quæ alterius est. At priore casu unum collegium

legium omnium, idque unius personæ instar est; quæ non potest secum dissentire, sed necessario negotium ex majori suffragiorum numero explicandum est; nisi vel singulorum quoque jus, vel alia ratio sit, quæ impedit, quò minus numero votorum res committenda, uti in Pace Westphalica art. 5. §. in causis de negotio religionis constitutum est.

Quest. 5.

Ad §. verb. Provinciæ corona bello acquisitis &c.

An ea quæ Rex acquirit bello, incorporentur coronæ, an verò familia sua acquirat? Resp. coronæ, cujus jure bellum gerit. Nam omnia quæ bello acquiruntur, ei acquiruntur qui jus belli habet: atqui non familia Principis jure privato: sed Respublica, cujus pars & caput est Princeps qui eam repræsentat, jus belli habet. Ergò Princeps quæ jure belli occupat, sibi non privatim, sed tanquam capiti Reipublicæ, sive ipsi Reipubl. cujus nomine bellum geritur, acquirit; quamvis expensis propriis vel operâ familiæ suæ bellum gesserit.

Art. III.

De

Magnatibus, Reditibus, & expensis

Regni Portug.

Ex relatis à prædictis autoribus.

I.

Magnates Portugallia, titulum habentes post Regem primū & summū caput, sunt plurimi Duces, Marchiones, Comites, Barones, & familia nobiles multæ. Horum magnatum census ingentes refert Marinæus sculus qui quorundam redditus annuos 400000. quorundam 150000. ducat. asserit. Sed omnium familiarum præcipua est Ducis Baraganza, de qua Vasconellius Soc. Jesu Sacerdos Theologus Ulyssiponensis in vita Joannis I. sic scribit.

Joannes

Joannes, antequam regnum adiret, ex Agnete genuit Alfonsum, cui data uxor Beatrix Nonii Alvari Pererii Equitum magistri unica proles, addito dotali comitatu Barcellensi & Ducatu Brigantino. Quod fuit Illustrissima ac penè Regia domus Brigantina seminarium, è qua summis Regibus ac Principibus Christianis connubia expetita. Hæc ille. Quibus annexo ex Gonsalvi d' Avila Historiographi Regii Theatro Madriti sequentia: Inter magnates Portugallia excellit Dux Braganza, qui habet octuaginta quinque millia Vasallorum, & belli tempore Regibus inservivit cum viginti millibus armatorum. Obtinet unam civitatem & quadraginta & octo oppida, & plurimos pagos, & disponit de quadraginta & quinque commendis, ut vocant, Christi, & mille trecentis ministris justitiæ, multis præcuris, quæ ducentos & trecentos crusatos annuatim valent, & præsentat beneficia Ecclesiastica, quorum quedam valent duo millia, quedam duo millia & quingentos crusatos. Habet quingentos domesticos, magnam partem nobiles, & annui ejus redditus ascendunt ad centum & sexaginta millia crusatorum. Et Cluverius in sua Introduct. ait, Reperiri in Portugalia, quod haut facilè aliàs in toto orbe terrarum, Ducem scil. Brigantinum, cui, quod maximè mireris, tertia pars regni pareat.

¶ 2. Ecclesiasticorum in Portugallia primipilus est Archiepiscopus Ulyssipponensis, cujus suffraganei sunt Episcopus Ubedensis, Zamorrensis, Cividatensis, Leriensis, Badojozensis. Deinde sequuntur Archiepiscopus Bracarensis, & Eborensis; quibus subsunt Episcopus Conimbricensis, Lamegensis, Visensis, Almagrensis, Ticensis, Lugensis, Astorgensis, & Morvedrensis. Præter quos sunt etiam alii, nimirum in India Orientali Archiepiscopus Goanus, qui dicitur Patriarcha India; uti & Archiepiscopus Lerrensis; & tres Episcopi Cochinchinensis, Meliaporensis, & Macaensis &c. De illorum potestate & dignitate vide prolixius Gonsalvum d' Avila. Nicolaus Oliveira redditus qui-

G

dem

dem annuos Ecclesiasticorum non recenset, sed summaratim annotat, opes Ecclesiasticorum, aequales esse secularium opibus. §. 3. In Regno Lusitania esse tres ordines Equestres, recenset Johan. Gotofred. in Archont. Cosmic. (alii addunt quartum, scilicet S. Joannis) Primi dicuntur Equites sacrae militiae Christi, quorum signum est crux rubea, cum fimbria sive linea extrema aurea & argentea linea in medio: Hic ordo possidet ingentes redditus, & centum quadraginta commendas habere dicitur; imò Oliveira commemorat hunc ordinem quadringentas quinquaginta quatuor commendas complecti, & his quotannis à Rege solvi 236326. crusat. seu ducat. Portugallic. Secundus est Equitum S. Jacobi, qui pro insigni ferunt gladium rubrum; constat hic ordo sexaginta commendis, quibus ex relatione Oliveræ quotannis 120000. (alii volunt 100000.) crusati impenduntur. Tertius est ordo Avili, quorum signum est Crux viridis; qui ordo tenet quadraginta tres commendas, & 70000. crusati impenduntur. Ita Oliveira; qui addit, caput horum Equitum omnium esse Regem Lusitania, ab eoque Magisterium cum redditibus teneri. Sunt in horum numero viri Principes, Duces, Marchiones, & plures Comites: Nobilium ingens est numerus, qui & beneficio horum ordinum plus ceteris per regnum possident. Quantum capio, inquit Boterus, redditus Ecclesiastici & ordinum militarium ascendunt ad millionem coronatorum. §. 4. Proventuum annuorum Regni (quos tamen temporis ratio sæpè auget vel minuit) & expensarum summam exhibet Hugo Linscotan. Nicolaus d' Oliveira quoque librum edidit, in quo diligentissimè & minutatim explicat annuos Regni Portugallia redditus. Expensas & redditus in India Orientali Coronæ Portugallicæ subiectâ accuratè persequitur Eduardus Menesius Prorex. Ut verbo dicam, qui accuratius computaverunt (scilicet considerando redditus ipsius Regni, fructus magisterii ordinum equestrium, proventus Guineæ & Brasiliæ, vectigal ex aromatibus & mer-

& mercibus Indicis perceptum) redditus Portugallia, pro suo
 tempore ad sexaginta auri tonnas extendunt. Sanè divitias
 Regis Portug. ex eo aestimare licet, quod Joannes IV. filio suo
 Alfonso, fratri & Antecessori Regia Majestatis hodie im-
 perantis, reliquerit 50. milliones, cum tamen Portugallia tunc
 tot bellis exhausta esset, hodiè verò in statu florentissimo & pa-
 catissimo sit posita. §. 5. Expensarum annuarum summam
 extendunt Autores citati ad quatuor decies centena & octo-
 ginta millia ducatorum, calculumque ita subducunt. Ministris
 & administris justitiæ per totum regnum, mercedis vel salarii
 nomine dantur quotannis centum ducatorum millia. Proven-
 tus Teucarrum (id est donorum & privilegiorum, quæ Rex ve-
 lut feuda gratuita largitur certis hominibus hac lege, ut donec
 ipsi vivant, his utantur fruantur, iis defunctis ad Regem ca-
 ducitatis jure revolvantur) quotannis ascendunt ad trecenta
 millia ducatorum. In juras (ita vocant redditus annuos quos
 vendit & in perpetuum hereditario jure possidendos certis per-
 sonis concedit, qui sicuti alia patrimonialia bona ad heredes
 transeunt) annuatim expenduntur 150. millia ducatorum. Ad
 defensionem munimentorum locorumque Africa quotannis insu-
 muntur ducatorum quinquaginta millia. Ad conservandas
 quinque triremes perpetuas centum millia ducatorum. Ad su-
 stentandas copias navales, quæ classes in Indiam navigantes, &
 inde redeuntes comitantur & tuentur, trecenta millia ducat.
 annua. In moradias, (ita vocant mercedes & stipendia annua
 quæ Rex concedit, partim ministris suis, quos vocant Mocos
 da Camara, Cavalleiros Fidalgos & similes, partim aliis benè
 meritis, aut quorum parentes Regno aliquid officii præstiterunt,
 qui remunerari aliquando solent, ut appellentur servitores do-
 mûs Regiæ, neque is exiguus aestimatur honor, et ut præste-
 tur iis avena inequorum alimoniam) quotannis solvuntur ad
 octoginta ducatorum millia. In alimenta Regiæ familie quot-
 annis

annis expenduntur ducenta ducatorum millia. Ad conservandas arces & munimenta Regni ipsius ducenta millia ducatorum. Quae omnia cum facti sint, & saepe mutantur, descripsimus ex fide eorum, qui supra allegantur.

Quaestio 1.

Ad §. 1.

An jura Majestatis in Magnates transferri privative possunt? R. Ipsa jura Majestatis, & quae universalia sunt, toti regno, ipsiq; Majestati coherent, non possunt. At in certa regni ditione seu parte, jura omnia particularia istius loci cum plena potestate concedi iis possunt, quae tamen hoc casu non fiunt jura Majestatis, etsi quaedam vel omnia istius loci jura particularia ita data sint, ut ne amplius à superiore dependent.

Quaest. 2.

Ad §. 1. Verba antequam regnum adiret?

An filius ante quaesitum à Patre regnum natus in jure primogenitura preferatur reliquis postea natis? Aff. quia primogenitum, cui regnum debetur, cum esse indubium est, isq; praefertur cum in quaesitis familiae, tum in acquirendis. Atque ita obtinuit in Ottone I. Imperatore, cui frater Henricus hanc quaestionem atque inde arma movebat. Quamquam in Perside quandoque aliter evenit, & in Ducatu Mediolanensi, lite inter fratres orta, ex hoc praetextu minor frater Principatum, teste Guicciardino, sibi arrogaverit. Vid. Grot. de J. B. & P. lib. 2. cap. 7. §. 27. & seq.

Quaest. 3.

Ad §. 4. Verb. Vectigal ex aromatibus & mercibus Indicis &c.

An mercibus in vectis & evehendis, vel personis transeuntibus possit imponi vectigal? Affirm. quia nemo tenetur alteri con-

concedere aliquid gratis de jure suo, sed onus pro illo exigere & sub illo onere concedere potest. Atqui territorium illud per quod transitur, & viæ istæ publicæ sunt Principis. Ergò. Dein, magnis sumptibus eget defensio viarum publicarum: cùm igitur sumptus illi necessarii sint, & non tantùm cives sed etiam advenæ iis utantur ac utilitatē inde percipiant, meritò hi cogi possunt ut aliquid conferant. Atq; ita onus proportionatū illis imponi potest; an autem sit proportionatum onus, judicium pertinet ad Principem, cujus conscientia relinquitur. Idem etiam obtinet, licet quis viam onerosam evitet & aliā viā utatur: nam jus illud vectigalis non inhæret isti loco viæ, sed est jus territoriale pro transitu qui fit per territorium, non verò pro eo quod transcant istum locum, quoniam locus ille tantùm destinatus est exactioni vectigalis, quæ si evitatur, cadunt merces in commissum. Ita Ampliss. Dn. PRÆSES *in prælect. jur. Nat. & gent.*

Quest. 4.

Ad §. 5. Verb. Ad sustentandas copias navales.

An valet societas navalis armata, quæ Admiralitas dicitur?
 Disting. Ad nudam defensionem, ac propellendam vim Piratarum ac hostium aliorumque invadentium, simpliciter valet, nec opus est consensu Superioris, cùm illa defensio sit juris naturalis. Ad laceffendos verò alios, vel occupandum loca aliqua, non valet, nisi ex mandato & concessione summæ potestatis, quæ jus belli gerendi habet, quod hoc casu illius potestatis nomine geritur, eique occupata adquiruntur.

Sectio III.

Exhibens Justitiam belli et Pacis fundatam

In

Historia Naturali Regni Portugallici,

Ex Botero, Resendio, Oliveira & Antore libelli de libertate
Portugalliae, &c. desumpta.

Art. I.

De

*Potentia Regni Portugallici, ubi de eorum
navigationibus & ditionibus ac fortaliis extra
regnum.*

I.

Constat, hoc Regnum olim longè frequentius habitatum
fuisse quàm nunc, quòd exhauriatur regnum frequenti-
bus navigationibus coloniisque in remotissimas orbis
partes, Brasiliam, Æthiopiam, Indias, Chersonesum auream,
Moluccas insulas: in quibus adeundis quotannis infinitorum
hominum fit jactura, pereuntibus nautis vectoribusq; in mari va-
riis calamitatibus; solebant enim mitti illuc quotannis circiter sex
millia virorum, quorum vix tertia pars redibat in regnum. Quàm
populosa

populosa verò nihilominus sit hac terra, indicio est, quòd Joannes Rex expeditionem in Africam suscepisse dicitur ducto in eam exercitu quadraginta millium. Et tempore Regis Sebastiani in Regno fuerunt numeratae mille ducentae cohortes peditum, delectu tantum facto ex Agriculis & Mechanicis, neque tamen omnibus: erant autem pleraque cohortes ducentorum capitum, quaedam & trecentorum, & quadringentorum: Sed puta, omnes tantum ducentorum fuisse, efficient numerum ducentorum & quadraginta millium, quorum maxima pars infeliciter occubuit. Non facio hic mentionem equitum, quorum etiam ingens in Regno numerus, quia eorum ratio commodè iniri non potest.

¶ 2. Præterea Portugalliae Reges magnificum quid habent præ aliis Regibus & Principibus; scilicet, quod incontinenti vassallis suis & ministris donare possint valorem plurium myriadum, datis saltem literis: consistit quippe beneficium hoc in largitione Gubernationum, & Capitaniarum, questurarum, aliorumque munerum penè infinitorum; itemque in concessione & licentiis navigandi ad has aut illas regiones extra Regnum, puta in Indiam orientis, Bandam, Maluccos, Chinam, &c. quarum litterarum beneficio statim argentum ab aliis obtineri potest, sine detrimento Regis & subditorum. Ita Autor Libelli de Libertate Portugalliae.

¶ 3. Sanè populosissimum esse hoc regnum nemo poterit dubitare qui animum adverterit ad immensum numerum familiarum, quae passim in colonias sunt deductae, ad Insulas, sicut in totam Africae oram ad extremos usque Asiae fines, & in Brasiliam, qua latissimè patet: & præterea cogitandum, illos non minimam quoque partem colonorum facere in America: Nam gens commerciorum avida & scientissima, etiam contra mandatum & voluntatem Castellanorum in intima & optima illius continentis & Insularum penetravit. Atque his tamen non obstantibus ipsum Regnum ita plenum est incolarum, ut neque agrorum cultura usquam vacet, neque de militum, navaliumque

liumque sociorum penuria conqueri possint: ita ut non modo suis sed & Castellanorum partibus agendis abundè hætenus satisfecerint.

¶ 4. Supra omnia æstimanda veniunt opportunissimus situs ad mare, & nobilissimorum portuum copia, quales vix singuli aliis Regnis ut plurimum contingunt. Quo fit ut & populus navium fabricandarum industriâ & navigandi peritiâ excellat. Cujus rei navigationes in longè diffitas regiones, & summus periculorum contemptus faciunt fidem. Neque negandum est Portugallos reliquis Europæis facem in ultimum orientem primos prætulisse. Vnde facile cogitari potest, Portugallia Regis potentiam in mari non esse exiguam: siquidem tot classes continuo alit, quibus provincias suas longè lateque diffitas quasi colligat & protegit.

¶ 5. Ceterum potentia Regni Portugallici maximè æstimari potest ex ditionibus, Castris, fortalitiis & oppidis munitis, quæ Portugalli possident. Ditiones illorum cognoscere licet ex titulo quo Reges utuntur, de quo agetur infra. Scilicet Regnum Portugallia duobus Regnis comprehenditur, Portugallia in specie ita dicta & Algarbia. In Portugallia ipsa non multa fortalitia invenies præter locum illum qui dicitur Port à Port, & urbes ac castra in confinio Hispaniarum, quæ ante non multos annos sunt munita. Attamen Portugalliam non parùm munit natura ipsa montibus, & ad alterum latus Oceano, quibus sat tuta est.

¶ 6. Algarbia verò nomen est provincia sexta Portugallia, quæ antiquis Turdetania. Hanc regionem (ut diximus sect. 1.) Alfonsus sapiens Rex Legionensis dotis nomine Alfonso III. Regi Lusitania, cum eam paulò antè à Mauris evicerat, dedit. Ex quo tempore Reges Portugallia Algarbi Reges sese dixerunt. Inde titulus regni datus est provincia.

¶ 7. Reliqui tituli Regis Lusitania sunt ditionum in Africæ, Asiæ, & Americæ oris maritimis, quo nomine cum mare Atlanticum intelligatur, hinc Brasilia imprimis comprehenditur. Horum ut ratio evidens sit, repetendum est

est ex Sect. 1. qua loca à Portugallorum Regibus subacta vel occupata sint. Quomodo verò Portugalli novam in Indias viam, novasq; regiones detexerint, atq; in hoc itinere admirandâ armorum victoriarumq; felicitate in Africa, Perside, India, & America tot insignia loca, commercia, divitiasque & opes sibi adquisiverint, & tantum orbem hodieq; Imperio teneat, id sic exponit Conestag. Maiores (scil. Regis Emanuelis) diu multumq; Africa littus legentes propugnaculû Arginense edificaverunt, Insulas Hesperidas (quas jam Capitis viridis insulas appellant) imperio suo subjecerunt, in Æthiopia arcem S. Georgii (quam Minam vocant) exstruxerunt: Insulam Principis, & S. Thomæ, & alias nonnullas Insulas minores circumvicinas occupaverunt. Præterea Portugalli initâ cum regno Congensi, & Angollensi (quorum incolæ sunt Æthiopes) amicitia, caput Bonæ spei, & Insulam S. Laurentii prætergressi, è regione illius Soffallam, Mozambicam, & Melinden (quæ sunt continentis) partim amicitia contractâ, partim etiam vi, prout incolarû ingenia erant, adhibitâ in potestate redegerunt. Inde sub Rege Emanuele mare rubrum præterierunt, & institutis Socotoræ & Calahiatæ commerciis, sinum maris Persici, & Indi fluvii ostium prætervecti, atque Indiam ingressi, in regno Calicuti, Cochini, & locus circumvicinis pedem posuerunt: sed nusquam firmiss, quàm auspiciis Alfonsi Albuquerquey, celeberrimi Ducis, in Goa, quæ est insula regni Accem, vicina regioni Idalmaci, & hodie est civitas Archiepiscopalis, caput omnium eorum regnorum, & sedes vice-Regis. §. 8. Atq; inde postea progressi ulterius, hinc inde parva quadam propugnacula extruxerunt: quinimò etiam retrogredientes usque ad ostium sinûs Persici, Insulam Armuzium occuparunt, & in eo littore multa loca, ut Chaul, Damane, Bazani, & Dio subjugarunt. In Promontorio Malabaris (quod vocant caput Comerî) versus sinum Gangeticum, negotiantur, & arcem habent in Insula Zeilan, ubi nascitur optimum omnium cinamonum. Inde versus Orientem præter-

vecti eum, quem dixi, sinum & ostium Gangis, invenerunt alterum littus, in cuius Isthmo (quam antiqui auream Chersonesum vocabant) occuparunt urbem Malacam, distantem 25. miliaribus à magna illa Insula Samatra, quæ & ipsa à multis pro Taprobane habetur.

¶ 9. Et inde progressi ulterius, partim negotiando in regno Peru, & aliis regnis in continenti sitis: partim navigando, invenerunt minorem & maiorem Giavam, Regnum Sinarum, magnum archipelagus Insularum Molucarum, unde cariophyllon, moscocaryon, & multa alia aromata advehunt, denique Insulam Japponem: & tandem eousque penetrarunt, ut obvios ibi habuerint Castellanos, qui regiones occidentales à Christophoro Columbo Genuensi, sumptibus & auspiciis Regum Castellæ detectas, investigabant: atque ita per harum duarum nationum navigationes universus mundus circumdatus fuit, & Oriens cum Occidente conjunctus. Occuparunt etiam tempore ejusdem Emanuelis è regione Æthiopie & capitis bonæ spei, provinciam quæ Sanctæ Crucis vocatur, & vulgo Brasile, regno Peru contiguam, quæ secundum littus in mille quingentorum miliarium longitudinem extenditur. De Azoribus insulis, quas à Berencurio venditas obtinuerint, confer Thuan. L. 1. p. 25. L. 75. p. 737. Hucusq; Conest. ¶ 10. Becman. in Histor. Orb. terrar. p. m. 471. scribit, quòd, cum Portugallia Hispanis subiecta esset, bello inter Hispanos & Batavos fervente, littorales partes Insulæ Ceylon, Litus Coromandelicum, & alia Malaceam usque Belgæ sua fecerint, qui & Cochinum Ann. MDCXXII. occuparint, sed pax inter ipsos & Portugallos facta sit. Ubi addit, quòd eodem Anno Rex Persiæ, operâ Anglorum adiutus, Portugallis Insulam Ormutz eripuerit, urbeque dirutâ commercia in urbem Gamron ad continentem sitam transtulerit; Mascateâ quoque in Arabia ab Arabia Principe non ita pridem exuti sint. Denique in Africa ceteriori locus Tanger Ann. MDCLXII. cum Catharina Infanta

Portu-

Portugallica in Angli Regis potestatem concesserit. §. 11.
Principes finitimos quod attinet, notandum, quod præter Prin-
cipes amicos & vectigales sive tributarios, hæc ditiones limites
jungant cum potentissimis inimicis; nimirum Rege Persia, &
Cambaja, qui jus prætendit in aliqua loca, quondam sua: uti
& cum potentissimis Principibus Regni Decan, Calecuti Rege &
Narsinga. Licet verò hi omnes nervos intenderint ad recuperandũ
Dium, Chaul & Göam vicinag, loca, nihil tamen, quod alicujus mo-
menti esset, potuerunt efficere, sed Portugalli hætenus horum moli-
tiones subverterunt. Verum nullum graviorem inimicum habent
Portugalli quàm Turcas, qui è mari rubro, ob opportunitatem oppi-
di Adenis, sæpè illos ex India pellere conati sunt, nunc à Rege
Cambaja invitati, nunc à propria ambitione incitati. Maxi-
ma classis fuit 64. navium, quam misit ad Dium, sed turpi-
ter in fugam acta. Alteram item 27. navium ad expeditio-
nem Ormuzianam destinavit, quæ ferè tota oppressa fuit & con-
quassata. In Ceylan nunquam multum habuerunt præter ar-
cem Columbo; nam Rex qui ibidem ipsorum vectigalis erat,
Regno ejectus fuit à Singa Pandar Mahumetano: unde hic
Rex exul, Portugallorum opibus sustentatus est.

Quæst. I.

Ad §. 1. verb. quorum maxima pars infelicitèr occubuit &c.

An DEUS victoriam belli semper tribuat parti justiore
causam habenti? Resp. Quod Actio judicialis inter privatos, id
bellum quidè est inter Principes, quibus alius modus juris re-
cuperandi non est, quoniam nullum judicem superiorem
habent. Itaque victoria est quasi sententia litis quæ decidi-
tur à Deo summo rerum arbitro, in cujus potestate est bel-
li alea. Ille tamen sententiam fert victoriamque largitur
non semper ex jure hujus negotii, sed ferè quemad-
modum dicit Triphoninus de deposito à prædone fa-

cto; & in l. 31. §. 1. ff. de depos. ait, duo esse in deposito tall, jus contractus cum latrone initi, & jus totius negotii, quod ex omnib⁹ personis, quæ eo continguntur, constat; si contractum inspicias, debet depositum restitui prædoni, at si æquitatem totius negotii consideres, debet depositum hoc restitui Domino vero. Eodem modo res se habet in victoria, quæ fortè alicui contingit, qui bellum injustum suscepit; nam sunt in belli causa duo, scilicet justitia causæ præsentis, & qualitas seu justitia suscipientis bellum: Hinc in bello si consilium Divini Numinis inspiciamus, is illud judicium sæpe fert non de causa belli tantum ob quam homines hoc susceperunt, sed de tota injustitia populi totius, vel de ejusdem innocentia, Ideò sæpius fieri potest, ut ei qui in hoc bello habet justam causam, tamen propter alia peccata victoria denegetur. Interea tamen, quantam vim habeat in bellis justitiæ conscientia, passim ostendunt historiarum scriptores, qui victoriam sæpè huic causæ præcipuè adscribunt: Inde proverbium illud: rarò sospitem redire illum, qui injusta arma sumserit. Nec movere quenquam debent prosperi successus iniquarum molitionum: satis enim est, quòd causæ æquitas suam quandam eamque magnam habet vim ad agendum, quanquam ea vis, ut in rebus humanis accidit, sæpè aliarum causarum oppositu ab effectu impeditur.

Quest. 2.

Ad §. 4. verb. Etiam contra mandatum &c.

An liceat negotiari in alieno territorio, invito Domino territoriali? &c. Neg. Nam transitus quidem omnibus hominibus jure naturali competit, adeòq; & omnia, sine quib⁹ commodè transiri non potest, licita sunt: verum sub jure transit⁹ non continetur, ingredi ita territoriū, negotiari, ut ibi aliquid vendere, vel operari invito Domino liceat. Itaq; Princeps potest jure territorii prohibere, quia à jure imperii (uti dictum) excipitur tantum jus

tum jus transitus: in cæteris itaq; exercitii seu territorii usibus non exceptis potest Princeps jure Imperii extraneos arcere, licet extranei illi velint vectigal solvere.

Quæst. 3.

Ad §. 11. verb. Rex exul &c.

An Rex regno ejectus retineat Majestatem? R. Si ejectus sit à tyranno privato, tunc Rex ejectus retinet summam potestatem, licet populus in illum tyrannum consenserit. Nam populus suâ pactione non potest jus quæsitum Regi auferre nec quicquam disponere in præjudicium juris Regii: cum enim populus jus suum semel transtulit in Regem ejectum, id quod non habet, in tyrannum transferre non potest. Dixi, si ejectus sit à Tyranno privato; qui non habet jus belli, secus est in aliquo Principe qui jure belli alterum Principem ejicit: nam quoniam alium judicem non habent, bello res decidenda est, ideoque Cives belli victoriam sequi debent. Idem est si civitas in duas partes recedat, atque adeò arma in propria viscera vertat, ac bellum civile gerat: tunc enim disceptatio est inter duas summas potestates seu potestatem summam prætendentes, & bello res decidenda est, quia sunt partes æquales & neutra pars judicem admittit: adeoque neutra pars habet tunc jus in alteram vel ejus adhærentes, donec per victoriam uni parti summa potestas adjudicetur. Unde sequitur, quod primo illo casu (scilicet ubi tyrannus privatus est, qui regnum occupavit) Rex ejectus mandare possit civibus ut tyrannum occidant vel ejiciant; cui si cives possint, parere tenentur; secus duobus posterioribus casibus.

Quæst. 4.

Ibid. in verb. Rex ipsorum vectigal erat.

An dari possit regnum vectigale cum summa potestate? Aff. nisi in signum subjectionis solvatur. *vid. Grot. lib. c. cap. 3. §. 21. 22.*

Art. II.

De

*Provinciis et Urbibus præcipuis Portugallia,
ubi in specie de Ulyssippona.*

^{1.}
Dividitur tota Lusitania in sex provincias, quarum prima vocatur Alenteio, id est, Transtagana, longa leucas 36. lata 34. à Cimes pago ad civitatem Elvas & Olivencam. Hæc Provincia omnium est fertilissima: quocirca, uti Romana Reipublicæ horreum antiqui scriptores Siciliam appellarunt, unde Romana Civitas alebatur, ita Regni etiam Lusitani horreum jure dicemus Regionem Transtaganam. §. 2. Secunda est interamnensis seu Duci-Minienfis à Porto ad Valencam, longa leucas 18. lata 12. Hæc licet tam exigua sit, tamen centum triginta habet monasteria satis opulenta, & etiam M. CD. LX. Ecclesias parochiales præter Bracarensem metropolitanam & Episcopalem Portuensem, aliasq; collegiatas quinque; habet pontes CC. lapideos, quinq; millia fontium perennium & sex portus maritimos. Præter amplissimos redditus qui supra millionem aureorum ecclesiasticis solvuntur, colligit ex hac Provincia Rex in singulos annos viginti supra centum aureorum millia, totidem privati Domini ac Dynastæ. Est itaq; hæc regio tam hominum quàm rerum omnium quæ ex terra gignuntur, opulentissima; nam & conjugia eximiâ liberorum fœcunditate, ac crebrò vigesimâ quintâ prole exuberant, & de rerum abundantia apparebit ex art. 3. §. 5. infr. Venationi quoque & aucupio est maximè opportuna; alitibus enim, sylvarumque animantibus abundat, neq; aliunde canes venatici, aut volucres rapaces magis sunt quærendæ; utrumq; enim nec ignobile tellus præstat. Ita deniq; regio ista aspectui est jucunda hominumq; usui com-
moda

moda, ut eam non immerito terrestrem Paradisum possimus nuncupare; in illa siquidem toto anno vernantes flores invenies, quasi ver primum semper efflorescat; unde Strabo Lusitaniam solum fortunatum appellavit. ¶ 3. Tertia appellatur Transmontana à fluvio Tamaga ad Episcopatum miranda longa 30. lata 20. leucas. Hæc regio nimis arida est, uti ferme solent esse feraces auri regiones, & idcirco aliqua ibidem sunt à transfactis ætatibus aurifodina: frumenti tamen, vini, ac pecudum satis ferax, ut sibi non tantum; sed conterminis quoque victum præbeat. ¶ 4. Quarta Provincia dicitur Beira à Coymbra ad Guardam continens totam regionem, quam vocant Ribeira de Coa, longa 36. lata 33. leucas numerando ab Aveiro ad Tournes. Est regio amœnissima, ob fluvios, qui eam pluribus locis intersecant; frumentum ac vinum, quod suis incolis sit abunde, tellus profert. ¶ 5. Quinta appellatur Estremadura, ad mare à Cascais ad Mondego, in continente autem ab Abrances ad pontem Coimbra; longa 35. lata 18. leucas. Hæc provincia (cujus caput est Vlyssippo) felicior in Lusitania tractum occupat, in quo omnia, quæ terra profert visuntur laudatissima. ¶ 6. Sexta est regnum Algarbia à Ceixe ad Castromarinum, è regione Aijmonty, longa 28. lata 8. leucas. Hæc pars Lusitaniæ ita ficetis est occupata & vinetis, ut aliquando à vicinia vitum exigat, si annorum minus faveat clementia. Abundat vino nobili, & oleo, quæ simul cum fico, uva passa, amygdalo, thynno, ac Sardania (ea communis est merx istius regionis) in exteras regiones transferuntur. ¶ 7. In genere, Regni Portugallia ambitus esse censetur leucarum sive miliarium Hispanicorum DCCCXXCV. Præcipuæ civitates (quod nomen cæteris oppidis non attribuitur, nisi sint urbes capitales vel Episcopales, vel præcipuis privilegiis ornata) sunt Olyssippo, Conimbria, Lameca, Visæum, Miranda, Portus, Portalegra, Leria, Guarda, Elva, Bragantia &c. In Portugallia invenies,

venies oppida CDLXX. in quorum numero pagi & viculi rusticorum non computantur. ¶ 8. Totius Regni caput est Ulyssippona, vulgò Lisbona: quæ in Theatro Madriti, sic describitur. Ulyssippo est regnum per se, ad quam conveniunt varia nationes ad commercia exercenda. Obtinet in longitudine duas leucas, à conventu Belen, ad Monasterium S. Benedicti vetus: Numerat ædes viginti septem mille, oppidanorum numerus nunquam ritè potuit subduci: Curiositamen numerant quingenties mille. Horti & prædia superant septem millia. Obtinet quadraginta parochias & 3388. fratres sacramenti, qui affuere processioni solenni habita Anno 1619. cum Philippus tertius ibidem esset. Habet viginti & quatuor monasteria religiosorum, & in iis 1465. viros: Decem & octo conventus monialium, & in iis 1833. religiosas, quatuor Xenodochia, unum Hospitale, & Domum misericordiae, in qua ann. 1618. agri è variis morbis curati 11150. & facta sunt missæ 28272. Ejus redditus nonnunquam ascendunt ad triginta & quatuor millia crusatorum. Jungunt connubio orphanos, redimunt captivos, auxiliantur pauperibus, & peregrinis: sepeliunt defunctos in carcere & mari: absolvunt debita incarcerationum ob æs alienum: deniq; vix quicquam simile videre est in orbe Christiano. ¶ 9. Hanc urbem Alfonso I. Rex ita Mauris ademit. Cum Christianorum exercitus reversus è Palestina post captam Damiatam, sive Pelusium Aegypti urbem, navigaret Oceanum, accidit, ut tempestate coacti, in Portugalliae littora appellere, inq; terram descendere cogerentur. Obsidebat tunc Alfonso Ulyssipponem, sed non magna cum spe potiunda urbis. Commodum autem advenerant naves Germanorum, quæ redeuntes ab Asia per fretum Gaditanum ingressæ Oceanum Septentrionem petebant. Horum tam bonæ & forti opera usus est Alfonso, ut non tantum cepcrit hanc urbem, sed & multa alia insuper loca in suam potestatem redegerit. ¶ 10. Ne autem ingratus esset pro tam opportuno auxilio Rex, hunc

hunc nationi Germanica honorem habuit, ut eam particularibus aternisq; donaret privilegiis, quibus gauderent præ regni Lusitanici indigenis; proposito Edicto irrevocabili, ut omnes Germani, qui impostero vellent habitare aut negociari in regno Portugalliae, liberi ac immunes essent ab omnibus vectigalibus, portoriis, censu, contributione, subsidio, non ipsi solum eorumque uxores, liberi, domestici, servi; sed & bona ac domicilia eorum omnibus exempta oneribus: utque ipsis liberum esset, non obstantibus regni legibus sumtuariis, vestire se quomodocunque placuisset, ornareque corpus auro, margaritis, gemmisque, quod indigenis Lusitanis nequaquam permissum est, quos lex vestiaria intra mediocritatis & modestiae compingit cancellos. §. II. Tertiò, ne Germanus ullius judicis sententia stare cogeretur, excepto solo crimine laesæ Majestatis, & quidem in ipso hoc crimine ne ab alio quàm suo iudice judicaretur, qui appellaretur iudex Germanorum. Quarto, ut Germani immunes essent ab omnibus officiis servitiisque vel regno vel Regi præstandis, ad quæ nolentes nemo cogeret: sed nequidem contributio aut subsidium pecuniarium ab iis exigeretur, etiamsi ipsa regni necessitas aut defensio status id postularet, ad quam tamen rem omnes cives Lusitani multis modis obligati sunt. Quinto, ne domus Germanorum, sive eas locatas haberent sive emptas, assignarentur unquam usibus aut servitiis Regis vel aulae ejus, cui quidem oneri cetera civium domicilia subjacent. Postremò, ut facientibus iter per Lusitaniam Germanis omnes Hospites & pandochei summâ promptitudine ministrarent, ante ceteros pro ipsorum pecuniâ inservirent, eosq; honorificè exciperent. His aliisque privilegiis Germani non tantum in præsens tempus exactè observatis plenè gaudent, sed quotannis propemodum utuntur auctioribus, cum ipsi Germani vicissim non desinant de Lusitanis, quibuscunque possunt modis, benè mereri.

Quest. 1.

Ad §. 2. Verb. Venationi quoque & aucupio.

Jus venandi ad quem jure naturali pertineat? Resp. Divi-
 sis occupatisque territoriis summæ potestati id tribuendum,
 quippe ad quam pertinent omnia in territorio jura, quæ non-
 dum sunt privatis acquisita; potestque illa eam in rem, uti
 de aliis juribus, quæ nondum privatis quæsitæ sunt, eorum-
 que acquisitione leges facere. Cùm igitur leges Romanæ &
 Justinianus jus venandi omnibus jure naturæ tribuunt, nihil a-
 liud per jus naturæ intelligitur, quàm jus Gentium secundarium,
 seu positivum, quod Princeps in suo territorio abrogare potest.

Quest. 2.

Ad §. 9. Verb. Vt non tantum ceperit hanc urbem &c.

*An copius auxiliantibus cedat pars prædæ sive urbis quæ ca-
 pitur?* Resp. Neg. sed capta ei Principi solum cedunt, cujus
 auspiciis bellum geritur, (aliàs germani ex hoc capite pos-
 sent prætendere jus in Olissibonam) quoniam is tantum ex
 bello acquirit, qui habet jus belli. Dein omnia in bello sunt
 instrumenta Principis qui bellum gerit; satis autem notum
 est, quod ei acquiratur cujus nomine quis acquirit. Ergo
 jure naturali quicquid in bello acquiritur hoc Principi ac-
 quiratur, cujus auspiciis bellum geritur, & hoc jus tamdiu
 obtinet donec appareat Princeps inde aliquid concessisse
 militibus, quod tunc habent milites non ex jure naturali
 sed ex donatione Principis. Sic olim Principes concedebant
 militibus res mobiles quas acquirebant, quod consensu com-
 muni plurius gentium introductum, & tandem dictum fuit jus genti-
 um, estq; id jus prædæ, quod hodiè non ubiq; amplius obtinet.
 Solent verò hodiè pacta erigi quid milites retinere debeant,
 quid verò ad suos officiales ferre: Solet tamen etiam, quod
 quis cum periculo suo capit, id ei ex liberalitate seu humanitate
 relinqui, ad animandos conciliandosque milites.

Quest.

Quæst. 3.

Ad §. 10. Verb. Proposito editto irrevocabili &c.

An privilegia ab Antecessoribus data possit Rex successor revo-
care? Hæc valde agitata quæstio est, eandemque propè cau-
 sam habet cum illa, An etiam successores obligentur foede-
 ribus & pactis Antecessorum? Ratio dubitandi est, quia par
 parem obligare non potest. Econtra ex altera parte dubi-
 tandi ratio est, quod pacta, foedera, & privilegia plerumque
 non restringantur ad vitam Principis foedus ineuntis; sed
 etiam intentio confœderatorum illuc tendat, ut & successor
 obligetur. Sed Resp. 1. In statu Reip. Aristocratico & popu-
 lari, etsi Primates seu Duces moriantur, manet tamen obli-
 gatio in successoribus; Ratio est, quia Principes seu Duces
 illi non habent jus imperii, sed imperium penes Remp. vel Se-
 natum est; Respublica autem manet eadem idemq; Senatus,
 nec mutatur, etsi Duces illi seu principes moriantur V. G. Res-
 publica Veneta, etsi Venetorum Dux moriatur, obligatur ad
 servanda foedera, quia hic non magis imperium habet in Re-
 pub. Veneta, quàm singuli Senatores. Resp. 2. In regnis
 verò ac Principatibus distinguendum est, num foedus seu
 conventio in facto personæ consistat, v. g. de mittendis
 auxiliis, colendâ amicitia, &c. & hoc casu, si promissum
 sit intuitu atque affectu personæ Principis, Successori ejus
 non debetur; secus si affectu & contemplatione Principa-
 tus; An verò non in facto, sed in translatione rei vel juris
 consistat; & hoc jus semel ritè quæsitum nunquam aufer-
 ri potest, sed ad successorem quoque transit. Tutius tamen
 est ad lites ambiguitatesque quin & malitias hominum evi-
 tandas, renovare foedera & pacta cum successoribus. Resp.
 3. Nequidem ipse Rex, qui promisit, tenetur, si appa-
 reat, foedus id Reipub. noxium valde & periculosum esse.
 V. G. si plus æquo ærarium eo exhauritur, quoniam foedus

tale excederet terminos gubernationis seu administrationis; regnum enim, ejusque jura non sunt in liberrima potestate Principis, sed sub ejus tantum administratione, quanquam excellentiore, quæ ad defendendam conservandamq; Remp. pertinet. Ergo absolvendus videtur, si non possit satisfacere pacto, quod terminos potestatis suæ excedit, atque ad destructionem Imperii tendit. Sanè Elisabetha Regina Angliæ, cum promississet Belgis auxilia diuque præstitisset, postea cum nimis gravia illa Reip. essent, habitâ Jctorum deliberatione, imposterum ea se non amplius debere putavit. Vid. Camden *ad ann.* 1595. Quantum ad privilegia ab Antecessoribus concessa, eadem decisio est; Si enim ex causa juris translativa sint data, tunc nec is qui dedit, nec successor jus semel translatum revocare potest. Secus, si mera gratia & instar precarii sit. Ad solutionem verò debitorum, quæ contraxit Antecessor, non tenetur successor, nisi vel hæres, vel in reimp. versum sit.

Quæst. 4.

Ad §. 10. Verb. Non obstantibus Regni legibus sumtuarius vestire se.

An leges vestiariae pro ratione dignitatis constituenda? Aff. quia vestium varietas & cultus corporis est signum extrinsecum dignitatis, quæ his veluti insignibus discerni solet, unde Justinus vestes vocat ornamenta dignitatis. *lib. 20. cap. 4.* iisque matrona à viliore discernitur *in l. 15. §. 15. ff. de Injur.* Conf. *l. un. C. Null. lic. in fren.* Atque ita in constitutionibus Imperii leges hæ vestiariæ sæpius repetitæ, semperq; secundum varios dignitatum ordines ac gradus genera vestium distincta sunt. *Vid. Rec. Imp. de ann. 1577. tit. 9. & seqq.* quæ Imperii lege ordines dignitatum luculenter dispositi, & in eos vestium decora digesta sunt. Hinc Rubirio Posthumo crimini datum, & inter accusationis capita relatum est.

est, quòd palliatus fuerit, cùm id non esset insigne hominis Romani. *Ærod. Rer. jud. lib. 9. cap. 12.* Et vestes quæ uxoris, & quæ concubinæ causâ paratæ sunt, dignitate differre dicitur in *l. 49. §. 4. ff. de Legat. 3.*

Quæst. 5.

Ad eundem §. Verb. Margaritis, gemmis.

An Margaritæ non sint gemmæ? Resp. Nos cum JCto in *l. 19. §. 10. ff. de Aur. arg. leg.* Margaritas negamus esse gemmas, nec gemmis legatis contineri Margaritas; ejusque rei veram esse rationem asserimus, quæ in *d. §. 18.* affertur; quòd concha apud rubrum mare crescat & coalescat.

Art. III.

Lusitanorum Religio, mores, & ingenium regionis.

I.

Romanum omnes Lusitani agnoscunt Pontificem, & Romano - Catholicam sectantur doctrinam, suntq; valdè devoti, uti & plerumq; Reges pios habuerunt. Gaudent duabus celebribus Academiis, Conimbricensi & Eborensi. Illa instituta à Joanne II. Rege; Hæc ab Henrico Cardinale, cùm adhuc Archiepiscopus esset. Conimbricensem Philippus Hispania rex, etsi contra se sententiam tulisset in negotio successionis Lusitania, servavit tamen non tantùm, sed & præter opinionem omnium, teste Thuanò lib. 73. fovit & auxit. Iudæi & Saraceni, inquisitione etiam in eos facta, toto olim regno expulsi sunt. §. 2. Laude bellica ab antiquis jam temporibus valent Lusitani, quòd sint fortes, agiles, veloces, prompti & laboris patientissimi. Navigandi industriam quoq; & periculorum contemptum ex vero quis æstimet, si recordetur quæ tempore Emanuelis & suc-

cessorū ejus Regum ac antea, navigationes fuerint susceptae, primum ad oram Africa, dein ad ultimum usq; orientem; quin & orbis circumnavigati prima laus ipsis debetur. Mercatura autem jam à multis annis deditissimi fuere: unde incredibiles opes. Præcipua ipsorum laus fuerit, quod semper amantissimi Regum suorum fuerunt, & obsequentissimi. Ob aëris salubritatem ad multam senectutem perveniunt Portugalli: Joannes Barrius Historia Lusitania scriptor gravissimus, se testem fatetur oculatum, in oppido villa Regalis quandam Isabellam Ribeiram agnovisse, quæ superstites sibi filios, nepotes ac pronepotes sexaginta viderat supra centum.

¶ 3. Ludovicus Vertemanus Venetus senator, cum toto penè orbe lustrato ad Lusitanos in India belligerantes venisset, hoc eis testimonium dedit: Ego universum orbem peragravi, multis sæpè bellis interfui, sed hac gente Lusitanorum fortiolem vidi nullam. De fidelitate Portugallorum erga suos Reges sufficiat illud Præconium. At cujus hominis? Non domestici, sed externi, sed Belgici, sed Salmanticensis Professoris & diligentissimi chronicôn Hispanicorum contextoris. Quænam gens, inquit, toto reperitur orbe Regi suo obsequentior quàm Hispani, quos cum quotidie reges sui cum vitæ periculo in remotissimas regiones, & alio, ut ille ait, sole calentes, ad oppugnandos barbaros mittant, eâ accinguntur alacritate, quasi sine pulvere & sanguine rem essent domi gesturi, cujus rei, meo judicio, merito palmariam sibi laudem vendicant Lusitani, adeò Regi suo dediti, quasi ex unius vita, vita penderet omnium. Et Alphonsus Mendoza S. I. in Oratione ad Philippum III. inquit, Fidei in Deum pedissequa est fides erga regem, quæ sic eluxit semper in Lusitano, ut nihil supra possit excogitari.

¶ 4. Duarte Nunez do Leano celebrat cum singularem pudicitiam virginum Portugallicarum, quæ ita educantur, ut non prodeant in publicum, nisi fortè ad Ecclesias, & ne ad eas quidem nisi velatæ,

ut facies earum conspici non possit: tum matronarum quoque castitatem & fidem erga maritos: ita ut supra modum abhorreant ab adulteriis, & ab iis quæ se coinquinant, easque quæ vel malè audiant, à consortio suo segregent. Quin etiam eas minus amant quæ crebrò nubunt, vel ad secundas nuptias trans-eunt. Grande quoque probrum ducunt maritalæ, maximè nobiliores, absente marito chartis aut aleâ ludere cum alienis, nec facile hoc agunt nisi cum germanis aut consanguineis. Indecorum quoque existimant vinum bibere. Oeconomæ sunt diligentes, & in omnibus domesticis officiis admodum industria, in vestitu decora & splendida, & munditiæ singularis. §. 5. De hodierno hujus regni cultu, deque ejus admirabili tum amœnitate tum etiam omnis generis frugum copia atque ubertate, supervacaneum existimo verba facere. antiquitus autem ea de re omnium optimè Timocrates, qui lib. Historiarum trigesimo quarto, de sui temporis annona ac rerum precio ita scribit. Ob optimam aëris temperiem animalia ibi sunt facunda atque homines; nec unquam fructus desunt in ea regione. Hordei siclus qui medimnum continet, drachma venundatur, & tritici novem Alexandrinis obolis, vini metreta drachmâ; hadus mediocris obolo, sic & lepus: at agnus trium vel quatuor obolorum pretium esse consuevit. Sus qui ad centum librarum pondus accedat, quing. drachmis in canas emitur, ac ficuum talentum tribus obolis emitur. Vitulus drachmes quing., bos iugo aptus decem; sylvestrium verò animalium carnes, neque pretio quidem ullo dignæ putantur, sed has inter se conferunt, benignèque admodum vicissim largiuntur ac mutant. §. 6. Præter aurum & argentum, quorum Lusitaniam olim feracem fuisse nemo ignorat, & ne nunc quidem exhaustam, etiam stannum habet plurimum, præsertim circa conventum la fœs, ubi stanni fodinæ à Regis Quæstoribus pretio locantur. Abundat quoque ferro, præsertim in oppido Penella. Plumbo quoque abundat propè Armeniam,

nam, ad radices montis Etmini. §. 7. Præter Crystallum, cujus copia jam vilitatem peperit, in Regno hoc reperiuntur multa gemma & preciosi lapilli. Duabus leucis ab Olyssipone juxta Bellas oppidum Francisci Corree, reperiuntur Hyacinthi optimi magnâ copiam, tam in saxis quàm separatim, quicquid Orientalibus certant. In Villa vizosa, principali urbe ducatus Brigantini, reperiuntur in visceribus terra lapides virentes, quos vocant Turquesas, quorum multi certant cum Persicis. His annumerari possunt præstantissima marmora variis in locis; juxta vianam reperitur marmor candidissimum, è quo, quia saxorum aliorum penuria ibidem est, extructa sunt templa omnia & pleraque ædificia; ipsaque itinera strata. Gagates quoque reperitur in variis partibus hujus Regni, præsertim optimus in loco qui vulgò appellatur Batalha. Villa vizosa reperiuntur lapides virides valdè pulchri, quorum copia in Hispaniam vecta, magnificum regis palatium, quod vocant Escorial adornavit. Hæc quoque omnia posuimus, ut cætera, in factis & historia, fidem secuti eorum, quos antea retulimus; in quibus, si quid aliter se habeat, aut nunc fortè mutatum sit, in eius præjudicium quicquid dictum fuerit, id dictum non esto.

Quæst. I.

Ad §. 2. Verb. Orbis circumnavigati &c.

Q. An transitus maris commercii causa liber sit ita ut cuiusvis pro lubitu pateat? Resp. Affirm. Ratio est, quoniam transitus est jus & unicum remedium sine quo societas & commercium humanum non potest sustineri: Atqui societas & commercium aliquod inter homines, quo mutuò aliarum nationum copia aliarum inopiæ succurrat, est juris naturalis, naturæ enim jure constitutum est, ut sibi communicare possent homines quæ desunt; Ergò etiam ea sine quibus hæc societas & commercium conservari non potest, sunt juris naturalis. Hi transitus igitur qui societatis humanæ conjungunt.

jungendæ gratia, V. G. commercii, & matrimonii quærendi causa fiunt, impediri non possunt terrâ marive. Reliqui verò transitus V. G. exercitûs traducendi causâ, &c. ita demum naturali jure concedendi sunt, si innoxii sint; quoniam licitum est unicuique defendere suum territorium ab omni periculo & metu damni, & competit tantum transitus innoxius. Ita Consultiss. vir Dn. PRÆSES in prælect. jur. Nat. & gent.

Quest. 2.

Ad §. 3. Verb. Cum vita periculo &c.

Q. An Rex habeat potestatem in vitam ac bona subditorum?

R. Hac in re sunt plures Principum adultores, qui omnia subditorum bona, Principum bona vocant, & Principem pro arbitrio bona subditorum ad se trahere posse jactant: iidem jus Principi tribuunt in subditorum corpora, ita ut Princeps possit jure virgines, matronas, uxores suum in arbitrium inflectere absque omni injuriæ ratione. Illud jus in bona subditorum exercere dicitur Rex Moscoviæ. Sed hanc opinionem ita crudè intellectam esse falsissimam, probatur ex disertis scripturæ verbis 1. Reg. cap. 21. vers. 1. 2. 3. & 19. ubi Rex Ahab audit comminationes Eliæ, quod vineam Nabod invasisset: quod si verò singuli non haberent bonorum proprietatem, Ahab puniri non potuisset. Unde impiè loquitur Hobbes cap. 6. de Cive. art. 16. ubi ait, ex legibus tantum civitatis cognosci quid sit furtum, homicidium, adulterium. Itaque vera sententia hæc est, quòd Princeps habeat potestatem in bona subditorum duobus saltem casibus, scilicet vel quatenus ad defensionem & utilitatem Reipublicæ pertinet; vel in poenam, si delinquant.

Quest. 3.

Ad §. 4. Verb. Chartis aut alea ludere.

An lusus aleæ sit naturæ vetitus? R. Non quidem ipso jure

naturali, at ferè plerarumque cultiorum gentium legibus prohibitum fuit in pecuniam aleà ludere, imprimis apud Romanos; quorum legibus nec perdita pecunia peti, imò soluta, etsi utriusq; turpitudine videretur, repeti potuit. *tot. tit. ff. de Aleat.* Cicero in *Philipp. II.* valde exagitat Antonium, quòd Licinium Lenticulum lege, quæ erat de alea, condemnatum restituisset, innuitque factum hoc ideo fuisse, ut collusorem haberet. Græcis octo saltem ludi permitti, reliqui prohibiti erant. de quibus, ut & de aliis ludis, *Il. Iustrium* imprimis, sapientumque virorum vid. *Alex. ab Alex. Gen. dur. lib. 3. cap. 21.* Germani veteres malè apud Romanos audiebant, quòd tantâ essent lucrandi perden- dique temeritate, ut, cùm omnia defecissent, novissimo jactu de libertate & corpore contenderint. *Tac. de Mor. Germ.* Hodie quoque legibus Imperii actio denegatur ei, qui ex alea pecuniam petit. *Fuß: Knecht Bestallung de ann. 1570. §. 70.* Et laudat Plutarchus Alexandrum Magnum, quod nullus ipsum ludus à negotiis abduxerit, nec milites ludere passus fuerit. *Plut. in Alex. M.* Quod, licet alioquin ludus naturà prohibitus non sit, propter ingentes tamen abusus, qui vix evitari possunt, meritò probandum.

Quest. 4.

Ad §. 6. Verb. Aurum & argentum &c.

Q. An gemmæ inventæ, aurifodinae aliaque adespora pertineant ad regalia de jure naturali? R. Affirm. aquæ enim post occupationem territoriorum in prima divisio- ne dominiorum, inter subditos factam, non vene- runt in distributionem, sive in singulos distributa non sunt, illa manserunt sub publica potestate territorii: Atqui Aurifodinæ, gemmæ in littoribus maris, &c. non sunt in privatos distributa; Ergò manserunt sub publica potestate territorii sive Principis. Quod autem quibus-
dam

dam locis maritimis, bona naufraga sibi vindicet fiscus, licet constet de Domino, pessima consuetudo est & juri naturali penitus contraria; jamque dudum prohibita à Frider. Imp. in auth. Navigia. C. de furt. Ita Ampliss. Dn. PRÆSES in prælect. jur. Nat. & gent.

Additio, Quæ complectitur *Insignia et titulum Regis Portug.*

I.

Superest ut de Insignibus ac titulis Regum Portugallia, de quibus in præcedentibus quadam jam dicta sunt, mantissa loco pauca addamus. Insignia Portugallia ita exponit Jacob. Spener. in opere suo Heraldico. Scutum horum Regum argenteum est, & quinque parmulas representat cæruleas in crucem dispositas. Singula autem parmula quinque nummis argenteis in decussim dispositis ornantur. Scuto circumdatur limbus coccineus, septem castella aurea referens. Caterum & olim Lusitania signum fuisse crucem testantur Historia veteres. Henricus quoque crucem argenteam in cæruleo scuto sumserat, expeditionis cruciata signum. Legitur quoque inter insignia Portugallia olim fuisse portam auream. §. 2. Causam quinque scutorum non unam allegant: Alii vulnera Christi quinque; illi designari volunt; quam in rem referuntur litteræ Alfonsi Regis apud Caram. de Lobkowitz in Philippo L. 2. art. 7. Præcipio successoribus meis in perpetuum futuris, ut scuta quinque in crucem & quinque vulnera Christi in insigne ferant, & in unoquoque 30. argenteos, & super serpentem Moyse ob Christi figuram, & hoc sit memoriale nostrum in generatione nostra, & si quis aliud attentaverit, à Domino sit maledictus, & cum Juda traditore in inferno maceratus. Facta charta Colimbr. 3. Kal. Nov. Æra MCLII. Subscripta nomina Alfonsi R. & aliorum plurium. Hac tamen charta aliquibus suspecta est. Alii contendunt, electum fuisse hunc quinarium ad conservandam memoriam 5. Regum Maurorum, quos Alfonsus prælio vicerat. Vid. sup. sect. I. art. I. Vbi etiam exposui tum causam 30. argenteorum, qui insignibus inscripti fuerunt; tum

rationem, cur numerus iste 30. argenteorum in singulis scutulis reductus sit ad quinarium: nimirum quia quinquies quina, si quinarium ipsorum scutorum addas, compendio eundem numerum constituunt. Cui accedit, quod quinarium ubique Lusitanis faustus habitus fuerit. §. 3. Conestagius refert, Reges Lusitania, cum diplomata subscriberent, semper quinque puncta decussatim locata addidisse, quæ vulnera appellare soliti, in memoriam vulnerum Salvatoris. Vnde Philippus Lusitaniam subacturus, cum alias soleret subscribere diplomatibus hæc verba: Ego Rex: diplomati in Lusitaniam misso tantum subscripsit Rex :: ad imitationem Regum Lusitania. Le Labour, de l' orig. n. 70. 71. putat, Alfonso mutasse crucem candidam patris, quia in cruciatis expeditionibus gestamen illud nimium vulgare fuit, in crucem quinque scutis compositam, in decussim autem disposuisse inscripta puncta, ut alterius formæ crucis (quam Andreanam vocant) etiam exemplum haberet, imprimis quia in Burgundia, natali Henrici solo, crux illa frequentior. De antiquiori symbolo Alphonsi I. Regis ita Ioh. Caram. Lobkowitz in Joh. Bragand. p. 55. Nondum Regi sagitta symbolum, cuius pernici volatu promptitudinem in militares labores, velocitatemque signatam voluit; jam Regi quinquæ Lunæ, ob devictos totidem Maurorum tyrannos, quibus pro insigni Luna. Atque ex eo symbolo & quinis illis concinnata postmodum insignia, quibus Lusitania etiamnum gloriatur. §. 5. Castellorum, quæ limbum exornant, rationem à totidem affinitatibus cum Castellæ Regibus contractis derivant: & quidem in Hispania non infrequens est affinitatum causâ limbos certos assumi. Ajunt verò Sancium II. limbum hunc adjecisse, non tamen definito Castellorum numero. Alii Alfonso III. adscribunt, cum dotis nomine Lusitania à Castellanis quedam oppida cederentur in ea provincia, quâ Anas fluvius mare petit, controversa antea utique genti. Caram. Lobkovitz. Philipp. prudent. in præfat. ad lect. adscribit Joanni III. §. 5. Descripto hunc in modum clypeo Reges coronam ex moderno more clausam imponunt. Sebastianus tamen, ultimus ex priori lineâ Rex, simplicem tantum gestabat, clausarum consuetudine adhuc minus frequenti. Apex ex coronata galea erumpens & evolans Draco aureus, notando serpenti, quem Moyses in deserto erexerat. Hæc & alia scuti mysteria memorant versus Caram. Lobkovitzii, Philippo prudenti præfixi:

Prototypi Christi transfossi vulnere quino,
Æneus est Moysi vera figura Draco.

*Quinq; cruce[m] clypeis cruciger quia morte subegit
Maurorum Lunas quinq; monarcha tulit.
Quolibet in clypeo formavit stigmata quinque,
Ut cor sit Clypeo Christus & alius apex.*

§. 6. Ioannem regem insignibus imposuisse sphaeram, quae deinceps in omen tracta est detecti novi orbis, legitur apud Limn. iur. publ. 6, 6, 94. Hoc verò alii posterioribus Regibus Portugalliae adscribunt. Ex quo liquet Sibmacheri apicem à vero abluere, qui equi caput imponit. Bragantino- rum tamen apex apud Chifflet. ins. Eq. A. V. n. 244. erat dimidiatus equus argenteus triplici vulnere in collo laesus, sanguine ex ore erum- pente, frano coccineo, lupato aureo. Symbolum Regibus Portuga- lia peculiare fuisse putatur (certè in monetis illud videre est.) In hoc signo vinces; ab apparitione Christi, qui ea verba ad Alfonsum prolocutus fertur. Telamones autem sunt Dracones, duo vexilla insignibus regis depicta ge- stantes. Addit Sammarth. dans l'estat de Portug. p. 321. regium pa- pilionem caeruleum ornatum scutis Lusitanicis. Ordo militaris est quem Jesu Christi vocant, cum cruce inde dependente: additur etiam post scutum crux viridis in liliorum flores terminata pro ordine Avisio. Regni Algar- bia tessera est scutum ex argento & minio quadripertitum. In argenteo visuntur singula capita Maurorum, diademate tortili argenteo revincta: in utraque rubea, quadraherma regius adversa fronte, aureo amictu. Haec videntur esse trophaea victoriarum adversus Mauros. §. 7. Titulus deni- que Regibus Portugalliae usitatus, uti citatur Part. V. Diar. Europ. ad Ann. MDCLX. Mens. Decemb. p. 246. hic est: Rex Portugalliae, Algarbiae & citerioris atque ulterioris lateris Oceani Africani, Dominus Guineae & conquestarum navigationum & commerciorum in Aethiopia, Arabia, Persia & Indiis &c. Unde apparet, Regibus Lusitaniae, in- signe ac precipuum pra omnibus aliis esse, quod titulis suis, non terras modò & maria citerioris & ulterioris lateris Africae, sed navigationes quoque & commercia ipsa complectantur. Idque ita inde à Rege Emanuele patefacta in Indias viâ maritimâ obtinuit, observatumque fuit.

Quaestio I.

§. 1. Verb. Henricus quoque crucem argenteam in caeruleo scuto sumserat.

An insignia privato arbitrio eligi ac mutari possint? Resp.

Insignia varia sunt; alia publica dignitatis & officii, quæ non possunt sumi aut dari, nisi ab eo, qui ipsam dignitatem officiumve dare aut constituere potest; neque ea aliter aut alibi, quàm constitutum est, usurpari possunt. Uti insignia Proconsularia Proconsul Romanus non habuit nisi extra urbem *l. i. ff. de Offic. Proc.* Unde, cùm Princeps sit fons omnium dignitatum ac officiorum, nihil dubii est, quin eorum insignia publica dare ac mutare possit: quod inferioribus autem magistratibus regulariter non licet; nisi in specie id à Principe concessum sit, uti certa lege concedi solet Comitibus Palatinis. Alia verò sunt insignia privata familiæ; eaque unusquisque paterfamiliàs arbitrio suo fingere, familiæque suæ inferre potest; cùm sint juris & arbitrii privati, *l. un. C. de Mutat. nom.* nisi juribus loci aliud sancitum fuerit. At, si publicà autoritate Principis privato ejusque familiæ dignitas collata fuerit additis certis insignibus, mutari insignia ista non possunt *l. 10. C. de Ing. manum.* Multò magis igitur Princeps aut Rex regia familiæ suæ insignia confingere, & mutare potest; tum jure Regis tum Patrisf. imprimis cùm insignia sint Juris positivi, quod sub potestate Principis est. Atque ita mutatorum insignium regni exempla non modò in Portugallia, sed & in Gallia, aliisque Regnis plurima occurrunt.

Quest. 2.

Ad §. 3. Verb. Ad imitationem Regum Lusitania.

An licet alterius insignia assumere atque usurpare? Resp. Certum est, insignia Principis vel officiorum à nemine usurpari posse; adeò ut severissimè in eum animadvertatur, qui regiis insignibus utitur, *l. un. C. Null. lic. in fren. tot. tit. C. Ut nem. priv. tit.* idque apud Persas capitale adeò fuit, ut Alexander M. in Persia, cùm diadema ejus vi venti in flumen projectum arundini hæreret, milesque, qui id natando repe-
tebat

tebat, capiti imponeret, ne aquam contingeret, pro opera quidem talentum militi dederit, at pro gesto insigni morre puniverit; ut quidem Arrianus narrat: Quod, si verum est, injustitiâ insigniore non vacat. Quin idem Alexander M. cum ipse militem semianimem solio regio imposuisset ac refecisset, nihil quidem poenæ in eum statuit, sed tamen apud Persas id capitale esse dixit; referente Val. Max. *lib. 5. cap. 1.* quæ utiq; lex capitis huic militi, quo inscio sensusq; omnis experte, ipso quoq; Rege autore, id factum fuerat, applicari non poterat. Sed & quisquis illicitis insignibus utitur, lege Cornelia de falsis tenetur. *l. 27. §. ult. ff. Ad. l. Corn. de Fals.*

At privata familiæ alterius insignia alter adsciscere, & ubique in suo pingere potest. *per l. 63. §. 10. ff. Ad SC. Treb.* quia eodem jure, quo prior paterf. ea sibi elegit, alter quoque eandem sibi imaginem adsciscere suisque rebus insignium titulo inscribere potest: nisi id in fraudem alterius fiat, ut additur *in d. l. un. C. de mut. nom.* Verb. *sed sine aliqua fraude:* uti, si homo vilis seu turpis notæ, Clarissimi Viri seu familiæ; aut opifex vulgaris, egregii alicujus artificis insignia usurpet, mercesque suas iis designet. Ita plebeji non possunt uti galeis apertis, quia illa Doctoralem Equestremque dignitatem insigniunt. *Besold. de Nobilit.* Sed &, licet nihil dolo fiat, si tamen alterius intersit ratione insignium suorum, ne alter iisdem utatur, huic usus eorum interdicitur. *c. dilecta 14. vers. de Excess. Prel.* Quod intelligendum est de nova insignium adoptione; si enim uterque ab antiquo insignia eadem jam habuit, neutri jus quæsitum auferri debet. Non facile autem familia, imprimis illustris,, alterius familiæ insignia assumit, tum quia distinguendis familiis insignia inventa sunt, tum, quia varii inde tituli, variaque jura duci solent, confundique possunt. Unde nulla mihi videtur conjectura Freheri, qui Henricum
Comi-

Comitem Palatinum Rheni, è domo sua Brunovicensi Leonem Palatinarui colore mutaro intulisse, longeque certiùs idem Autor Leonem Palatinū esse vetustissimum illud insigne Pipinorū, Comitū Palatinorū, quiq; inde nati sunt Regū Francorum, qui Hunnibaldo teste, jam Leonem pro insigni familiæ gesserunt, conjectat. vid. Freher. *de Orig. part. 1. cap. 12.*

Quest. 3.

Ad §. 7. Quod titulis suis non terras modò & Maria.

An maria occupari possint? Resp. 1. Posse occupari, id est, in potestatem redigi naturaliter, perinde ac terras, ita ut natura maris nullo modo repugnet: quamquam Grotius *tract. de Mari lib. 1. & tract. d. J. B. & P. lib. 2. cap. 2. §. 3.* dissentiat. Resp. 2. Posse etiam de jure maria occupari, sed salvo omnibus communi jure navigandi, de quo ad *sect. 3. art. 3. quest. 2.* Ita Jupiter apud Virgil. *lib. 1. Æneid.* Veneri, filiæ suæ, prædixit ac pollicitus est, ex sanguine Teucrorum orituros Romanos, *Qui MARE, qui terras omni ditione tenerent.*

Quest. 4.

Ad eund. §. Verb. Sed navigationes quoq.

An regalia & Majestatis jura etiam in ipsas navigationes & commercia statui possint? Ratio dubitandi est; quòd illa nihil sint nisi facta; jurisdictiones autem & regalia jura territoriis inhæreant. Item quòd navigationes quoque & commercia jure naturali sint communia. Verum per navigationes hîc non intelliguntur facta sed jura; & totum navigandi commercandique negotium: in quod alii Imperium & regalis potestas competere potest, cùm ratione personarum navigantium, tùm ratione portuum, ac fortalitorum, quæ in littore habentur, & quibus navigationes defenduntur. Nec jus privatum navigandi, quod omnium commune est, & in privatis utilitatibus consistit, per hoc imperium tollitur.

BILANCI JUSTITIÆ BELLI ET PACIS
IMPOSITA.

Epigramma I.

*Ad Serenissimum & Potentissimum
Lusitania Regem,*

Postulasti tibi Sapientiam ad discernendum judicium, 3. R. c. 3. v. II. III.

Justitiam Pacis tibi consecro Pacis amanti,
Justitiam Belli juste monarcha tibi.
Tu Numa Lusiadum, gnarus sine labe tueri
Justitiamque sagi, Justitiamque togæ.
Nupta dum Regi *Sapientia* cominus adstat,
Quid, nisi quod rectum est, pendet amica Themis?
Ergo tibi statuo signatum hæc laude colossus:
Hic justus Patriæ dicitur esse Pater.

Epigramma II.

Ad Serenissimam Reginam.

Tensa profecturæ tibi vela Favonius implet,
Ipete Lusiadum Sponsa *Sophia* Lares.
Iam tibi panduntur prædivitis ostia regni,
Iamque tibi *Petri* Regia tota patet.
Virginibus fatuis occludit limina Sponsus,
Lumina ni rutilent, limina nulla patent.
TV Virgo Sapientis ornatâ LaMpaDe fVLges,
CVI referatâ tVI JanVa Regls erlt.

Epigram-

Epigramma III.

Ad utrumque Regium Conjugem.

FORTIA connubii durabunt vincula vestri,
 Nam fortis forti juncta *Leana Petra est.*
Petra procellosas irridet Thethyos undas?
 Quis nescit vires nupta *Leana* tuas?
 Si movet Herculeos Lethum furiale lacertos,
 Non domat Alcidis tam citò clava duos.

Epigramma IV.

*Ad Illustrissimum & Excellentissimum Dominum,**Dominum Emanuelem Tellesium Sylvium,*

Comitem Villar Majorium, Dominum Alegreti & praeceptoriarum Albufeiria, Mauria & Souria, Sacrae Lusitanicae Majestati à consiliis status & belli, primae admissionis Cubicularium, Regni portoriorum praefectum, & ad Serenissimum Principem Elect. Palat. Legatum Extraordinarium.

SE, Paranymphe, tuæ subdit mea pagina limæ,
 Quas tibi crediderit, nam scio, Pallas opes.
 Quos habet implicitos quæcunque scientia Griphos,
 Explicat aoniis hos tua lingua modis.
 Mente tuâ Sophicos indagatrice recessus
 Et Themidis lancem discere cura fuit.
 Debebat *Sapiens*, quando *Sapientia* nupsit,
 Mitti, qui posset Regis obire vices.

Ad

Ad Lectorem.

Benevole Lector. Duas diversi generis materias hoc in opusculo proposui: nimirum cum *Historiam Portugallia*, tum in ea fundatam *Belli ac Pacis Justitiam*. Historiam desumsi ex pluribus rerum Lusitanicarum Scripto-ribus, quorum in plerisque verba retinui, ut sua cuivis fides constet integra. Quo ad alteram partem, scilicet Justitiam in Historia illa fundatam, haut latet ex legibus civilibus controversias illas Regum & Principum decidi nec posse nec debere, quippe qui in terris potestatem superiorem, cujus legibus obligentur, non agnoscunt; ut meritò inter alios reprehendendus videatur doctissimus alioquin Hottomannus, quod controversias illustres ex legibus Romanis positivis deciden-das sumserit. Altius itaque quærendum est principium, quo liberi populi ac Reges potentissimi quoque obligari possint, quodque vereri debeant, ipsum inquam Naturæ ejusque Au-toris decretum, quod ex naturali ordine sive serie rerum, creatarum cognosci potest, indeque jura Belli & Pacis de-cidi debent: Non quod Autores Romani hujus quoque juris non fuerint longè peritissimi, quippe qui ex ipsis his fonti-bus Justitiæ Romanæ sacra hauscerunt, & optimâ quandoque ratione eam in rem citari possunt, sed quod præter rationem naturalem illi etiam civilem secuti fuerint, quæ summos Principes non obligat, sed ab eorum Imperio dependet. Ne mireris igitur, Benevole Lector, rationis Naturalis nos ma-gis, quàm legum Autoritatem adduxisse; & si quid in fa-cto aliter fortè, imprimis hodie, reperjatur, id cogites ve-lim, non novam me historiam scribere, sed eorum, quæ à prædictis Autoribus passim scripta ac relata sunt, justitiam nunc defendere. Vale.

E R R A T A.

pag. 2. n. 3. *sed ad vindictam*, leg. *sed animo ad vindictam*.

pag. 25. n. 13. *potitior*, leg. *potitur*.

pag. 74. Quæst. I. *aqua enim*, leg. *qua enim*.

Cetera humanitas Lectoris corriget.

Cocceji, Heinrich von,

Iustitia belli et pacis in statu regni Portugallici fundata, sive historia
Portugalliae

Heidelberga 1687

4 Diss. 2475#Beibd.15

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10837779-2

VD17 12:193680M